

ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัย
ในเกษตรกร

นางสาวชนิดดา ภูหงษ์ทอง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RELATIONSHIP BETWEEN LIVING WITH SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND
SUBJECTIVE WELL-BEING IN FARMERS

Miss Chanadda Poohongthong

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Social Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2008

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุข
เชิงอัตวิสัยในเกษตรกร

โดย นางสาวชนิดดา ภูหงษ์ทอง

สาขาวิชา จิตวิทยาสังคม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นักวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมโภชน์ เขี่ยมสุภาสิต)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศันนางค์ มณีศรี)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร. ธีระพร อุวรรณโณ)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร. อภิษฎา ไชยวุฒิกรณ์วานิช)

ชนิดดา ภูงษ์ทอง: ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความ
 สุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร (RELATIONSHIP BETWEEN LIVING WITH
 SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND SUBJECTIVE WELL-BEING IN
 FARMERS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รศ.ดร. อีระพร อุวรรณโน, 102 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มอาชีพเกษตรกร และศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่าง
 ระหว่างเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตัวอย่างในด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับเกษตรกรทั่วไป กลุ่ม
 ตัวอย่างในการวิจัยแบ่งเป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตัวอย่างในด้านเศรษฐกิจพอเพียงจำนวน
 200 คน และเกษตรกรทั่วไปจำนวน 200 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัต
 วิสัย
2. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตัวอย่างในด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุข
 เชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรทั่วไป
3. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเกษตรกรทั่วไป
 และในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดที่ดินในการทำ
 การเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัต
 วิสัยได้ โดยการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้
 สูงสุด

สาขาวิชา.....จิตวิทยาสังคม..... ลายมือชื่อนิสิต..... ชนิดดา ภูงษ์ทอง.....
 ปีการศึกษา.....2551..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก..... อีระพร

4978102238: MAJOR SOCIAL PSYCHOLOGY

KEYWORD: SUBJECTIVE WELL-BEING/SUFFICIENCY ECONOMY /LIFE SATISFACTION
/POSITIVE AFFECT/NEGATIVE AFFECT

CHANADDA POOHONGTHONG: RELATIONSHIP BETWEEN LIVING WITH
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AND SUBJECTIVE WELL-BEING IN
FARMERS. THESIS PRINCIPAL ADVISOR: ASSOC. PROF. THEERAPORN
UWANNO, Ph. D., 102 pp.

The purposes of this thesis were to study the relationship between living with sufficiency economy philosophy and subjective well-being in farmers, and to compare the differences of living with sufficiency economy philosophy and subjective well-being of farmers of sufficiency economy philosophy village and general farmers. Participants were 200 farmers who live in sufficiency economy philosophy village and 200 general farmers.

The results are as follows:

1. Living with sufficiency economy philosophy correlates positively with subjective well-being.
2. Farmers of sufficiency economy philosophy village has a significantly higher mean score in subjective well-being than general farmers.
3. For farmers living in sufficiency economy philosophy village, general farmers, and all farmers, living with sufficiency economy philosophy, the amount of land in agriculture, agricultural income, and the number of family members, together can predict subjective well-being with living with sufficiency economy having the highest regression coefficient.

Field of studySocial Psychology..... Student's signature..... .....
Academic year.....2008..... Principal Advisor's signature..... .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความสามารถของรองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ผู้ชี้แนะแนวทาง ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขงานทุกชิ้นอย่างละเอียด ทั้งรายงานในการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ใจต่อผู้วิจัยตลอดมา รวมถึงการที่ผู้วิจัยได้รับข้อคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์อย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร. นงลักษณ์ วิรัชชัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คัดนางค์ มณีศรี อาจารย์จรัสกุล บุรพวงศ์ อาจารย์ ดร. อภิขญา ไชยวุฒิกิจกรณยานิช และอาจารย์ทิพย์นภา หวนสุริยา ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ และให้คำแนะนำในด้านการศึกษานับเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยด้วยความเมตตาเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พันธเสน ที่ถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำและคำปรึกษาในเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. บั้วพันธ์พรหมพักพิง รองศาสตราจารย์ ดร. เศกสรรค์ ยงวณิชย์ รองศาสตราจารย์ ดร. นีออน พิณประดิษฐ์ ที่ให้คำแนะนำในการเก็บรวบรวมข้อมูลในชุมชนและสร้างกำลังใจให้ผู้วิจัยตลอดมา

ขอขอบคุณตัวอย่างในการวิจัยทุกท่านที่กรุณาสละเวลาและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามด้วยความจริงใจและเอาใจใส่ ทั้งผู้ปฏิบัติศาสนกิจที่พุทธสันติอโศก พอบุญเต็ม ชัยลา และเกษตรกรบ้านดงบังทุกท่าน และเกษตรกรท่านอื่นที่มีได้เอ่ยนามมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมสาขาจิตวิทยาสังคมทุกคนที่ช่วยเป็นกำลังใจและให้คำปรึกษาในด้านการเรียนแก่ผู้วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณพัชรี ศุภดิษฐ์ และคุณนงลักษณ์ ศรีบรรจง ที่ให้ความช่วยเหลือในทุกเรื่อง ขอขอบคุณคุณอภิชาติ วงศ์ศิริ คุณปิยะณัฐ นันทกานต์ และคุณวัชรินทร์ อติพลรัตน์ ผู้เป็นที่รับฟังความคิดเห็นในทุกเรื่อง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อวิรัตน์ ภูหงษ์ทอง ผู้ให้ชีวิตและสนับสนุนให้ลูกคนนี้ได้รับการศึกษาตั้งใจปรารถนา และขอขอบพระคุณคุณแม่ ที่แม้ในวันนี้แม่จะไม่ได้อยู่ชื่นชมความสำเร็จทางการศึกษาของลูก แต่ลูกรับรู้ได้ว่าแม่ยังคงคอยดูแลและให้กำลังใจลูกคนนี้อยู่ใกล้ๆ เสมอ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ศ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	2
การพัฒนาสมมติฐาน.....	33
วัตถุประสงค์ในการวิจัย.....	35
สมมติฐานการวิจัย.....	35
คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องในการวิจัย.....	36
ตัวแปรในการวิจัย.....	38
ขอบเขตของการวิจัย.....	38
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	39
บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย.....	40
กลุ่มตัวอย่าง.....	40
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	41
ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ.....	41
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47

บทที่ 3 ผลการวิจัย.....	48
บทที่ 4 การอภิปรายผลการวิจัย.....	65
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	74
รายการอ้างอิง.....	79
ภาคผนวก.....	89
ภาคผนวก ก.....	90
ภาคผนวก ก1.....	92
ภาคผนวก ข.....	100
ภาคผนวก ค.....	101
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	102

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สะท้อนจากสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....8
2	คุณลักษณะของบุคคลและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง27
3	จำนวนข้อกระทงทางบวกและข้อกระทงทางลบที่ผ่านการวิเคราะห์ห้ในชั้นการหาความตรงของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....44
4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างเมื่อจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ของครัวเรือน (N = 400).....50
5	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) ความพึงพอใจในชีวิต (LS) ความรู้สึกทางบวก (PA) และความรู้สึกทางลบ (NA) (N = 400).....52
6	การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยระหว่างกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป.....53
7	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) (N = 400).....55
8	การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกร (N = 400).....53

ตารางที่	หน้า
9	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$).....59
10	การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยใน กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$).....59
11	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนทั่วไป ($n = 200$).....60
12	การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยใน กลุ่มผู้ที่ทั่วไป ($n = 200$).....60
13	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน.....63
14	มัชฌิมเลขคณิต (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบผลต่าง ระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละมาตร.....72

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....6
2	การทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยโดยตัวแปรทำนาย.....36
3	ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำ การเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุข.....56
4	ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำ การเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุข เชิงอัตวิสัยในกลุ่มผู้ที่มีอาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง.....61
5	ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำ การเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุข เชิงอัตวิสัยในกลุ่มผู้ที่มีอาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป.....62
6	การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยใน กลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ($N = 400$).....69
7	การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$)70
8	การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน ชุมชนทั่วไป ($n = 200$)70

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์ที่ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมแล้วแต่ต้องการความสุขด้วยกันทั้งสิ้น ตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบันมีบุคคลจำนวนมากที่แสวงหาแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างอยู่เย็นเป็นสุข (Happiness) ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งของความสุขนั้นมีมากมาย คนจำนวนมากที่เข้าใจว่าแหล่งของความสุขนั้นเกิดจากการมีเงินทองทรัพย์สินสมบัติจำนวนมากมาย หรือมีวัตถุสิ่งของที่ช่วยอำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวันอย่างครบถ้วนและทันสมัย ในทางตรงกันข้ามคนจำนวนหนึ่งมีความเข้าใจว่าแหล่งของความสุขนั้นเกิดจากความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ในปัจจุบัน หรือมีความพอเพียงในชีวิต สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงแหล่งของความสุขในบุคคลที่แตกต่างกัน ความสุขเป็นสิ่งที่บุคคลมีความต้องการสูงสุด ดังนั้น บุคคลจึงแสวงหาแนวทางแห่งความสุข เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนแก่ชีวิต

เมื่อ 25 ปีก่อนเกิดภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ปี 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเรื่อง แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (sufficiency economy) อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความพอเพียง เพื่อนำไปสู่ความสุขที่มั่นคงและยั่งยืนของปวงชนชาวไทย และในภายหลังเมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติ พระองค์จึงทรงเน้นย้ำให้ประชาชนและรัฐยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตและการบริหารประเทศ ซึ่งในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) หรือ สภาพัฒนาได้ดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาและบริหารประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป้าหมายสูงสุดของประชาชนไทย คือ ความอยู่ดีมีสุข

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีบุคคล กลุ่ม ชุมชนจำนวนมากที่ได้ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อประสบกับความสุขที่มั่นคงและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบุคคลที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ นอกจากนี้อาชีพเกษตรกรรมยังเป็นอาชีพที่สามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการดำรงชีพ

ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มบุคคลในภาคเกษตรกรรมว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดความสุข หรือมีความสัมพันธ์กับความสุขของบุคคลหรือไม่ และเมื่อเปรียบเทียบความสุขของเกษตรกรที่มีระดับการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันจะส่งผลต่อความสุขที่แตกต่างกันด้วยหรือไม่ การศึกษาครั้งนี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถก่อให้เกิดความสุขแก่บุคคลได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy)

ก่อนที่จะเกิดภาวะวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 ประเทศไทยของเรามีระบบเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลในหลายด้าน เช่น ในด้านการกระจายรายได้ของคนไทย พบว่า แม้ว่าสัดส่วนของคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจนของประเทศจะมีสัดส่วนที่ลดลง แต่คนจนมีสัดส่วนรายได้น้อยลงกว่าเดิม ในปี 2539 พบว่า คนรวยที่สุดร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด มีรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 56 ส่วนคนจนที่สุดร้อยละ 20 มีสัดส่วนรายได้เพียงร้อยละ 4 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ แสดงให้เห็นว่าการกระจายรายได้ของคนในประเทศเกิดความไม่สมดุลกัน ในขณะที่เศรษฐกิจมีการขยายตัวสูงขึ้น คนรวยจะมีอัตราการเพิ่มของรายได้สูงกว่าคนจน ซึ่งแท้จริงแล้วรายได้ควรเพิ่มขึ้นในกลุ่มของคนจนด้วย (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550ข)

นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างของรายได้และความเจริญระหว่างเมืองและชนบท ความไม่สมดุลทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ การใช้ทรัพยากรอย่างไม่รู้ค่า ทำให้เกิดความเสื่อมโทรม การทำลายธรรมชาติ ทรัพยากรมนุษย์ในภาคเกษตรมีการเคลื่อนย้ายเข้าสู่เมือง เพื่อรับจ้างและใช้แรงงานอยู่ในภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากประเทศมีการกระตุ้นการผลิตและการตลาด รวมทั้งกระตุ้นการลงทุนจากต่างชาติในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้นด้วย ส่งผลให้เกิดการพึ่งพิงปัจจัยจากต่างชาติหลายประการ เช่น เทคโนโลยี วัตถุดิบ เครื่องจักร รวมถึงการกู้ยืมเงินทุนจากต่างชาติจำนวนมาก ซึ่งมีได้คำนึงถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดพฤติกรรมความไม่พอดีทั้งในระดับครัวเรือนจนถึงระดับประเทศ จนกระทั่งเมื่อเศรษฐกิจไทยเปราะบางที่สุด ความเชื่อมั่นลดน้อยลง

มีการถอนเงินจากสถาบันการเงินต่างๆอย่างรวดเร็ว เงินทุนจากต่างชาติไหลออก เสถียรภาพของค่าเงินบาทที่คงที่มานานต้องเปลี่ยนระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศเป็นระบบลอยตัว ณ จุดนี้ประเทศไทยจึงเข้าสู่ภาวะวิกฤติ (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550ข)

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสในวันที่ 4 ธันวาคม 2540 พระองค์ทรงมีพระราชดำรัสที่สำคัญไว้หลายประเด็น ซึ่งเป็นทั้งข้อคิดและคำแนะนำที่สำคัญ โดยสรุปประเด็นเช่น การเป็นเพื่อนนั้นไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่ประชาชนควรมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน หรือ การทำโครงการใดๆ ต้องทำด้วยความรอบคอบและอย่าตาโตเกินไป นอกจากนี้แนวทางพระราชดำรัสมีการประยุกต์ใช้ในหลายหน่วยงาน โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม เมื่อหลายฝ่ายนำไปใช้ก็เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน พระองค์จึงทรงมีพระราชดำรัสเพิ่มเติม และขยายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าใจกันมากขึ้น โดยสรุป เช่น พอเพียง คือ มีกิน มีอยู่ มีใช้ ไม่ฟุ้งเฟ้อหรือหรูหราเกินไป แต่ให้มีเพียงพอ แต่ถึงแม้ว่าบางครั้งสิ่งของบางอย่างอาจจะดูสิ้นเปลือง แต่ถ้าทำให้มีความสุข ก็น่าจะมีในครอบครองได้ ถ้าคนภายในประเทศเพียงหนึ่งในสี่ของจำนวนคนทั้งหมดรู้จักใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงก็พอแล้ว หรือ ถ้าคนเรารู้จักประหยัดแต่ไม่ใช่ถึงขั้นซีเหี้ยม รู้จักทำอะไรด้วยความอะลุ่มอะหล่วย ทำอะไรด้วยเหตุและผล ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียง แล้วทุกคนก็มีความสุข (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550ข)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เหมาะสม สำหรับเป็นกรอบในการพัฒนา เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะวิกฤติ และเพื่อความชัดเจนในความหมายของปรัชญา จึงได้มีการตั้งคณะทำงาน โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาต่างๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อสังเคราะห์ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยเรียกกลุ่มนี้ว่า คณะทำงาน (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550ข)

คณะทำงานได้ประมวลและสรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในหนังสือเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร (2547) และได้รับพระบรมราชานุญาตใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 และฉบับที่ 10 โดยมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

ปรัชญาเศรษฐกิจเป็นหลักที่ประชาชน หน่วยงานหรือองค์กร ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองได้ โดยหลักสาระสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี รวมไปถึง

การมีความรู้ และการมีคุณธรรมประกอบกันด้วย องค์ประกอบเหล่านี้ช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงชีพในสภาวะสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นทุกวันนี้ (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550ข)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่มาจากประสบการณ์จริงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนา และมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจ โครงการหลวง โครงการในพระราชดำริต่างๆ ซึ่งพระองค์ทรงเน้นทรงมุ่งการพัฒนาไปสู่คน พัฒนาความเป็นอยู่ของปัจเจกในครอบครัว และชุมชน ทรงให้เกษตรกรกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง เช่น ลดการพึ่งพิงเฉพาะน้ำฝน ลดผลผลิตทางการเกษตรที่มากจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เน้นความพออยู่พอกิน ตัวอย่างที่ชัดเจน จะเห็นได้จากทฤษฎีใหม่ ที่เป็นการพัฒนาการเกษตรที่พึ่งตนเอง รวมทั้งเป็นแนวคิดตามคำสอนในพระพุทธศาสนาเรื่อง หลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือ ทางสายกลางด้วย (ณัฐพงศ์ ทองภักดี, 2550ข)

คณะทำงานได้สรุปความหมายของความพอเพียงไว้ดังนี้ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล การมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดี เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆขึ้น บุคคลที่ยึดหลักความพอเพียงสามารถพร้อมรับกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างทันท่วงที แต่ถ้าหากบุคคลขาดการประพฤติปฏิบัติในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของความพอเพียง ก็นับว่าบุคคลนั้นไม่ได้ยึดหลักความพอเพียงอย่างสมบูรณ์

ความพอประมาณ (moderation) คือ ความพอดีและความสามารถในการพึ่งตนเองได้ (self-reliant) ยึดหลักการดำรงชีวิตในทางสายกลางตามศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ เช่น ในเรื่องการอุปโภคบริโภค การใช้จ่าย การออม ทั้งนี้ต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546)

ความมีเหตุมีผล (reasonableness) คือ เป็นกระบวนการคิดและการตัดสินใจในการทำพฤติกรรมต่างๆอย่างสมเหตุสมผลและมีสติสัมปชัญญะ ทั้งนี้จะต้องนึกถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและในระยะยาวด้วย (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546)

การมีภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควร (self-immunity) คือ การที่บุคคลเตรียมตัวพร้อมรับกับสถานการณ์ต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะสถานการณ์นั้นจะมีความรุนแรงเพียงใดก็ตาม หากบุคคลมีความพร้อมอยู่เสมอ ก็จะเป็นการสร้างเกราะป้องกันในด้านจิตใจ ทำให้บุคคลสามารถดำรงตนอยู่ในเหตุการณ์หรือสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างทันท่วงที (กลุ่มพัฒนารอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546)

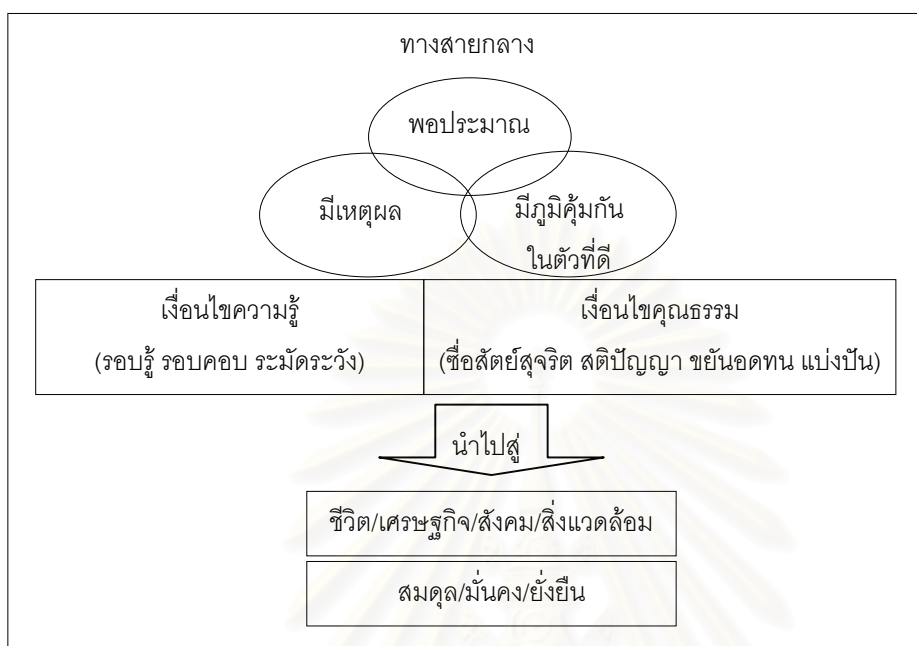
สำหรับเงื่อนไขของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ความรู้ และ 2) คุณธรรม ดังนี้

1) ความรู้ ในที่นี้ความรู้รวมไปถึงเรื่องความรอบคอบและความระมัดระวัง หากบุคคลมีความรู้เพียงพอต่อเรื่องนั้นๆ จะช่วยให้การตัดสินใจมีความถูกต้องเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมอย่างพอเหมาะ รวมถึงการใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลที่ได้ศึกษา เพื่อนำมาปรับและประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับตนเอง (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546)

2) คุณธรรม เป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมคำสำคัญมากมาย แต่ที่ได้เน้นในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมีสติ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เห็นได้ว่าหลักคุณธรรมเหล่านี้เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาและเป็นสิ่งที่เราได้รับการปลูกฝังและอบรมจากสังคมอยู่เสมอ (กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 2546)

ความพอเพียงนั้น นอกจากเป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติแล้ว ยังเป็นผลลัพธ์ที่นำไปสู่การพัฒนา หากแต่ละบุคคลมีความพอเพียงในตนเองก็จะส่งผลต่อไปในระดับกลุ่ม สังคม ชุมชน จนไปถึงระดับประเทศ ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาที่เชื่อว่าจะเป็นการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืน ทั้งนี้ผลลัพธ์ต่างๆที่เกิดขึ้นก็จะสะท้อนกลับไปยังปัจเจกบุคคล ผู้ซึ่งได้รับความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมด้วย สิ่งนี้สรุปได้เป็นภาพที่ 1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 สรุปหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)

ณัฐพงษ์ ทองภักดี (2550ข) กล่าวถึง การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงกับพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจและมีคำถามที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรม โดย ณัฐพงษ์ ทองภักดี กล่าวว่า พฤติกรรมอย่างเดียวกันถ้าทำภายใต้เงื่อนไขอย่างหนึ่งอาจมีความพอเพียง แต่ถ้าทำภายใต้เงื่อนไขหนึ่งที่แตกต่างกัน อาจไม่พอเพียง การจะทำความเข้าใจจึงไม่สามารถประเมินเพียงแค่การมองพฤติกรรมปลายทางได้ แต่ควรมองถึงกระบวนการตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมในขณะนั้นด้วยว่าเป็นตามองค์ประกอบของความพอเพียงหรือไม่ พฤติกรรมนั้นมีความเสี่ยงเพียงใด และสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงหรือไม่ ดังนั้นการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จึงมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ความเข้าใจผิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรเท่านั้น ปรัชญานี้ไม่สามารถใช้ได้กับการบริหารในภาคอื่นๆ เช่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาครัฐวิสาหกิจ เหตุที่คนจำนวนมากคิดว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องของภาคเกษตรก็เนื่องจากว่า ความสนใจในการประยุกต์ใช้ในระยะแรกได้เริ่มต้นอย่างจริงจังในภาคเกษตรกรรมก่อน เนื่องจากในภาคเกษตรยังขาดความสามารถในการพัฒนาและ

ขาดหลักการบริหารอย่างสูง นอกจากนี้ภาคเกษตรยังเป็นภาคที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้คนส่วนใหญ่จึงเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงไม่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมเมืองหรือภาคการผลิตที่อาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง แท้จริงแล้วการมีพฤติกรรมตามปรัชญาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและบริหารในทุกภาคส่วนและทุกสาขาอาชีพได้เป็นอย่างดี ไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเท่านั้น (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550)

คำถามและความเข้าใจผิดเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่พบบ่อย เช่น เรื่องการเป็นหนี้ มีคำถามว่า การทำตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บุคคลควรเป็นผู้ที่ไม่มีหนี้จริงหรือ คำตอบคือ โดยทั่วไปบุคคลมักคิดว่าการเป็นหนี้ คือ ความไม่พอดีระหว่างรายจ่ายและรายรับ ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถให้แนวทางที่ชี้ได้ว่า การเป็นหนี้เป็นความไม่พอเพียงใช่หรือไม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า หนี้ที่บุคคลได้กู้ยืมมานั้น บุคคลมีความสามารถในการรับผิดชอบและมีการวางแผนพิจารณาในการคืนหนี้ตามข้อตกลงอย่างมีวินัยได้หรือไม่ รวมถึงการกู้ยืมนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สมเหตุผลหรือไม่ หากการกู้ยืมเป็นไปเพื่อการบริโภคสินค้าฟุ่มเฟือย การพนัน สิ่งอบายมุขต่างๆ เหล่านี้ถือว่า บุคคลขาดการคำนึงถึงการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงต่อตนเอง ทำยที่สุดจะนำมาซึ่งการขาดความรับผิดชอบในการชำระเงินกู้ยืม เหล่านี้แสดงถึงการเป็นหนี้ที่ไม่มีความพอเพียง อาจส่งผลให้เกิดปัญหาในอนาคตตามมาได้ (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2550)

คำถามเกี่ยวกับเรื่องการทำกำไรในการทำธุรกิจ เช่น การทำกำไรขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่ คำตอบคือ การทำธุรกิจจำเป็นต้องมีรายได้มากกว่ารายจ่าย เพื่อเป็นผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้นหรือผู้ลงทุน เหล่านี้เป็นเรื่องปกติที่บุคคลทั่วไปรับทราบกัน หากธุรกิจไม่มีกำไรก็ไม่สามารถที่จะเกิดการพัฒนายั่งยืนได้ การทำกำไรได้โดยตนเองจึงไม่ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่การทำธุรกิจและได้กำไรจากการเบียดเบียนตนเองหรือสังคม ถือเป็นการขาดคุณธรรมและไม่เป็นไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้อภิชาติ พันธเสน (2550) เสนอว่า ความลึกซึ้งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการดำรงชีวิต จะนำไปสู่ชีวิตที่มีความทุกข์น้อยลง หรือ ชีวิตที่มีความสุขเพิ่มขึ้น การเน้นเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี นั้นหมายถึง การรู้จักพึ่งตนเองเป็นหลัก ซึ่งบุคคลจะต้องมีความพอประมาณประกอบกันด้วย เมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดีแล้วก็ไม่จำเป็นต้องเอาวัดเอาเปรียบใคร ถือว่ามีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเพียร ความอดทน ความเมตตากรุณา ซึ่งจะนำไปสู่ความมีเหตุผล หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้เหมาะกับการดำรงอยู่ในโลกปัจจุบันอย่างมีความสุข

อภิชัย พันธเสน (2550) ได้นำเสนอสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สะท้อนถึงการเป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 12 ประการ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่นำมาจากคุณลักษณะ 3 ประการ และเงื่อนไข 2 เงื่อนไขในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สะท้อนจากสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2547)	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2550)
ความพอประมาณ (moderation)	1. ความพอประมาณ
ความมีเหตุผล (reasonableness)	2. ความมีเหตุผล
การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (immunization)	3. ความประหยัด
ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)	4. การมีสติสัมปชัญญะ 5. ความไม่ประมาท
คุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทน สติปัญญา แบ่งปัน)	6. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 7. ความมีระเบียบวินัย 8. ความอดทนและความเพียร 9. ความกตัญญูรู้คุณ 10. ความเสียสละ 11. ความสามัคคี 12. ความรับผิดชอบต่อสังคม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2550) ประกอบด้วยหลัก 12 ประการ ดังนี้

1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี พอประมาณ ไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม การพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ เป็นอยู่ ไม่โลภหรือคิดขวนขวายให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ปรารถนาด้วยวิธีทุจริต หรือประพฤติมิชอบ เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น การรู้จักประมาณตนเองในการประกอบอาชีพที่เหมาะสมตามความถนัด ความรู้

ความสามารถ และสติปัญญาของตน ประมาณตนในการบริโภค การใช้จ่าย ซึ่งไม่ทำให้สิ้นเปลืองหรือ ขัดสนเกินไป สามารถแสวงหารายได้ให้ถึงขั้นพอเพียงได้ ดังมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับความพอประมาณ ไว้หลายตอน โดยผู้วิจัยขอยกตัวอย่างและสรุปความมาเพียงบางตอน ดังนี้ เมื่อบุคคลได้รับการ ช่วยเหลือเบื้องต้นในด้านการประกอบอาชีพและบุคคลมีความมั่นคงทางอาชีพหรือมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ สิ่งนี้จะนำไปสู่การพัฒนาในระดับสูงต่อไปในอนาคต (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อน เศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

2) ความมีเหตุผล หมายถึง การพิจารณาอย่างรอบคอบว่าเหตุปัจจัยเกิดจากสิ่งใด การทำ ความเข้าใจสิ่งใดสิ่งหนึ่งต้องไม่เชื่ออย่างมกมาย และต้องมีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์แน่ชัด และมีความ เป็นกลาง ไม่ลำเอียงต่อประโยชน์ของตนเองหรือผู้อื่น รวมถึงควรคำนึงถึงผลจากการกระทำที่จะ เกิดขึ้นในอนาคต ตัวอย่างเช่น การรู้ว่าความสุขและความสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่เกิดจากเหตุหรือการ กระทำดี หากกระทำหรือประพฤติมิชอบ ผลที่ตามมาก็คือความทุกข์ ตามหลักพระพุทธศาสนาที่กล่าว ว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549) ดังพระราชดำรัสโดย สรุปความได้ว่า การพูดถึงเรื่องกรรมมีเหตุและผลนั้น สามารถเชื่อมโยงไปถึงเรื่องกรรม หรือ การกระทำ ได้ กล่าวคือ หากเราอยากทราบว่าอนาคตจะเป็นเช่นไร เราสามารถรู้ได้จากการกระทำในปัจจุบัน เท่านั้น ก็ เพียงพอแล้วที่จะรู้อนาคต (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

3) ความประหยัด คือ การดำเนินชีวิตที่เน้นการพึ่งตนเอง และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สามารถ ตัดทอนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นหรือลดความฟุ่มเฟือยลง ความประหยัดนี้สามารถสะท้อนพฤติกรรมเชิง จริยธรรมได้ 2 ประการ คือ 1) พฤติกรรมการใช้จ่าย เช่น การช่วยชาติประหยัดพลังงาน ช่วยสนับสนุน สินค้าในประเทศ ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อม 2) พฤติกรรมการบริโภค เช่น การ บริโภคอาหารที่มีคุณประโยชน์และเหมาะสมกับรายได้ตนเอง ไม่ใช้จ่ายเกินกำลังความสามารถของ ตน หากรายได้มีมากเกินไปในการบริโภคควรแบ่งปันให้แก่ผู้ขาดแคลน พระราชดำรัสของในหลวง พระราชทานไว้ตอนหนึ่งเกี่ยวกับความประหยัดสรุปความได้ว่า การจะสร้างฐานที่มั่นคงให้แก่การ พัฒนาประเทศ สิ่งที่สำคัญคือ การทำให้ประชาชนมีความจำเป็นพื้นฐานให้ครบถ้วนเสียก่อน แต่ จะต้องปลูกฝังเรื่องของความประหยัด ความรอบคอบ ความระมัดระวัง ควบคู่กันไปด้วย (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

4) ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ครอบครัวยุและสังคม หมายถึง การตั้งมั่นอยู่ในความดีทั้งทาง กาย วาจา และใจ มีความรับผิดชอบ ความจริงใจต่อตนเองและผู้อื่น ไม่คิดคดโกงหลอกลวง ไม่เป็นคน

กลับกลอกผิดสัญญา มีความรอบคอบ โปร่งใส ทั้งในด้านการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตตามกฎเกณฑ์ของสังคมไม่เห็นแก่ประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องในทางทุจริต ดังนั้นพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่สะท้อนความซื่อสัตย์ คือ 1) พฤติกรรมที่ไม่ทำลายหรือสร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม เช่น การติดสิ่งเสพติด การกระทำที่รุนแรง การก่ออาชญากรรม 2) การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว การรู้จักและรับผิดชอบบทบาทหน้าที่ของแต่ละคน 3) การประกอบสัมมาชีพ คือ การประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่แสวงหากำไรด้วยวิธีที่มีชอบ ดังมีพระราชดำรัสตอนหนึ่งสรุปได้ว่า การพัฒนาประเทศนั้นต้องอาศัยทรัพยากรบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในทุกด้าน รวมถึงการตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนในการดำเนินการ ทั้งนี้ให้มีสติคอยควบคุมให้ทำสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมด้วย (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

5) ความมีระเบียบวินัย คือ การใช้สติปัญญาควบคุมและปฏิบัติตนให้เหมาะสมตามกฎเกณฑ์และศีลธรรมของสังคม พฤติกรรมที่สะท้อนถึงความมีระเบียบวินัย ได้แก่ 1) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของสังคมด้วยความเคร่งครัด 2) ความมีมารยาททางสังคมที่เหมาะสม เช่น การต่อแถวตามลำดับการมาก่อนหลัง การให้เกียรติผู้อื่น การเอื้อเฟื้อต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า 3) การจัดระเบียบตนเอง เช่น เด็กและเยาวชนควรรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

6) การมีสติสัมปชัญญะหรือการใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต หมายถึง การที่รู้ตัวอยู่เสมอว่ากำลังคิดอะไร ทำอะไร เป็นผลดีหรือผลเสีย สามารถควบคุมสติให้อยู่อย่างสำรวมได้ ไม่ปล่อยไปตามอารมณ์ที่ไม่ดี เพราะอาจทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ตัวอย่างเช่น การรู้จักตระหนักในการกระทำของตนตลอดเวลา คิดก่อนพูด คิดก่อนทำ ไม่ใช้อารมณ์ตัดสินปัญหา ไม่หลงไปกับความเพลินเพลินที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนต่อตนเองและผู้อื่น ดังพระราชดำรัสโดยสรุปความว่า ก่อนที่เราจะพูดหรือ กระทำสิ่งใด ให้ใช้สติพิจารณาก่อน เพราะสติจะช่วยกรองความคำพูดและการกระทำที่ไม่ดีได้ สุดท้ายจะนำไปสู่การกระทำที่ถูกต้องเหมาะสม(คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

7) ความอดทนและความเพียร หมายถึง การมีความตั้งใจ ความเพียรพยายาม มุมานะอย่างมั่นคงเข้มแข็งในการกระทำสิ่งใดๆ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคที่เกิดขึ้น การจะผ่านอุปสรรคไปได้ต้องใช้ความอดทน อดกลั้น การยับยั้งชั่งใจไม่ให้เกิดอารมณ์หรือความรู้สึกในทางลบ ตัวอย่างเช่น การฟังตนเอง ความสำเร็จที่ได้มาต้องลงทุนลงแรง มีความขยัน อดทน จึงจะเกิดความสุขและความสำเร็จในระยะยาว ดังพระราชดำรัสโดยสรุปความว่า ความอดทนอดกลั้น หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ขันติ บางบุคคลอาจคิดว่าทำให้ระบบการทำงานเชิงซ้า แต่ถ้าพิจารณาดีๆแล้ว การอดทนอดกลั้นต่อการ

กระทำต่างๆและพิจารณาอย่างรอบคอบจะทำให้เกิดผลดีมากกว่าผลเสีย (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

8) ความมกตัญญูรู้คุณต่อบรรพบุรุษ แผ่นดิน ฯลฯ หมายถึง การปฏิบัติตนตามวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ด้งาม การส่งเสริมศาสนา ความรู้สำนึกในบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบตั้งแต่ระดับตนเอง จนถึงระดับประเทศ ยกตัวอย่างเช่น การทำกิจกรรมทางศาสนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การรักษา อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีที่ด้งาม การธำรงไว้ซึ่งความเป็นชาติ และความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

9) ความไม่ประมาท หมายถึง การตั้งมั่นอยู่ในความดีและเหมาะสม ทั้งการประพฤติปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาและวัฒนธรรม ระวังระวังไม่ให้เกิดความทุกข์หรือความเดือดร้อน พฤติกรรมที่สะท้อนความไม่ประมาท ได้แก่ 1) การประพฤติปฏิบัติตามค่านิยม วัฒนธรรม ความเชื่อ คำสอนของศาสนา และรักษาวัฒนธรรมความเป็นไทยไว้ 2) พฤติกรรมเสี่ยงในรูปแบบต่างๆ เช่น การดื่มสุรา การสูบบุหรี่ 3) พฤติกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

10) ความเสียสละ หมายถึง การลดละความเห็นแก่ตัวหรือความโลภ ความตระหนี่ รู้จักแบ่งปันสิ่งต่างๆให้แก่ผู้อื่น

11) ความสามัคคี หมายถึง การมีความรักและเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ประชาชนควรมีความเข้าใจอันดีต่อกัน ร่วมกันผนึกกำลังในการแก้ปัญหาต่างๆอย่างบูรณาการเพื่อประโยชน์และการพัฒนาของประเทศ ดังพระราชดำรัสโดยสรุปความว่า ความสามัคคีในชาติเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่อย่างไรก็ตามความสามัคคีในกลุ่มจะต้องไม่ทำให้บุคคลภายนอกกลุ่มได้รับความเดือดร้อน จึงจะเป็นความสามัคคีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

12) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การมีจิตสำนึกหรือการตระหนักรู้ในบทบาท หน้าที่ของตนที่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในการทำงาน การดำรงอยู่ในสังคม ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ร่วมกันสร้างสรรค์สังคมและพัฒนาประเทศให้เกิดความสุขอย่างยั่งยืน ดังพระราชดำรัสโดยสรุปความว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมก็คือ การทำหน้าที่ที่ตนได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ หากบุคคลขาดความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลควรยอมรับผิดและสำนึกได้ด้วยใจจริง (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2549)

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความสนใจและนำเสนอคุณลักษณะของบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทั้ง 12 ประการโดยอภิชัย พันธเสนอีกหลายท่าน ดังนี้

สมุทธ ดันติเวชกุล (2548) ได้นำเสนอความพอดี 5 ประการ ประกอบด้วย 1) ด้านจิตใจ หมายถึง การทำจิตใจให้พอดีโดยไม่สุดโต่งไปด้านใดด้านหนึ่ง การมีจิตใจอยู่ในระดับพอดี มีความเอื้ออาทรต่อกันจะทำให้เกิดความสุข 2) ด้านสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลเองและผู้อื่น จะต้องสร้างความพอดีและเหมาะสมในความสัมพันธ์ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บุคคลต้องรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงวัตถุสิ่งของต่างๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด 4) ด้านเทคโนโลยี หมายถึง บุคคลควรให้ความสนใจต่อเทคโนโลยี แต่ต้องเป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับพื้นฐานการดำเนินชีวิตของบุคคลเอง 5) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พอใจในความเป็นอยู่ของตน พึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด

ปริยานุช พิบูลสรวุฑ (2549) ได้นำเสนอคุณลักษณะของคนและกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงว่า 1) ความพอประมาณ ประกอบด้วย พอเหมาะกับสภาพของตน พอสมควรกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สังคม ไม่โลภจนเบียดเบียนตัวเอง ผู้อื่น และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม 2) ความมีเหตุผล ประกอบด้วย ความไม่ประมาท รอบรู้ มีสติ รู้สาเหตุ-ทำไม รู้ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ 3) ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี ประกอบด้วย สุขภาพดี พร้อมรับความเสี่ยงต่างๆ เช่น มีการวางแผน มีการออมเงิน มีประกัน ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคม เรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้มีการยกตัวอย่างการประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในบุคคลและครอบครัว ดังนี้ 1) ความพอประมาณ คือ การรู้จักจัดการรายรับและรายจ่ายให้มีความสมดุลกัน 2) ความมีเหตุมีผล คือ การใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล มีความจำเป็น ไม่ใช่สิ่งของเกินฐานะ ใช้ของอย่างคุ้มค่าประหยัด 3) ความมีภูมิคุ้มกัน หมายถึง มีเงินออม แบ่งปันผู้อื่น ทำบุญ 4) ความรู้คู่คุณธรรม คือ รู้จักประกอบอาชีพที่สุจริต ด้วยความขยันหมั่นเพียร ใช้สติปัญญาในการตัดสินใจต่างๆ เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นได้ว่าคุณลักษณะของคนและกิจกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการประยุกต์ใช้ในระดับครอบครัวโดยเน้นด้านเศรษฐกิจมีหลักสำคัญเช่นเดียวกับหลักการ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข และสอดคล้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของอภิชัย พันธเสน (2550)

ประเวศ วะสี (2542) ได้กล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามศาสตร์แห่งการพัฒนาไว้ว่าเป็นเศรษฐกิจทางสายกลาง หรือเศรษฐกิจมัชฌิมาปฏิปทา เนื่องจากมีความเชื่อมโยงทั้งด้าน

เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกัน โดยมองว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็น ความพอเพียงอย่างน้อย 7 ประการ คือ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว เป็นเศรษฐกิจที่ไม่ ทอดทิ้งกัน ซึ่งมีหลักการที่สอดคล้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของอภิชาต ปันนเสน (2550) คือ ความ พอประมาณ 2) จิตใจพอเพียง เกิดความรักและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสอดคล้องกับความสามัคคี และความเสียสละ 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง ร่วมกันรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่าง ยั่งยืนเพื่อการยังชีพและทำมาหากิน มีความสอดคล้องกับความประหยัดและความรับผิดชอบ 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การแก้ไขปัญหาต่างๆเกิดจากการรวมตัวกันของคนในชุมชน ทำให้มีความ เข้มแข็ง มีความสอดคล้องกับความสามัคคี 5) ปัญญาพอเพียง การเรียนรู้ร่วมกันการปฏิบัติและการ ปรับตัวอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดปัญญาร่วมกัน มีความสอดคล้องกับการมีสติสัมปชัญญะ 6) วัฒนธรรมพอเพียง เศรษฐกิจควรมีความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากพื้นฐานของวัฒนธรรมอย่างมั่นคง มีความสอดคล้องกับความมีระเบียบวินัยและความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน 7) มีความมั่นคงพอเพียง ทั้งในด้านเศรษฐกิจและจิตใจของบุคคล หากเศรษฐกิจมีความพอเพียงและมั่นคงจะส่งผลให้มี สุขภาพจิตที่ดีตามไปด้วย มีความสอดคล้องกับความพอประมาณ แสดงให้เห็นว่าการมองเศรษฐกิจ พอเพียงของประเวศ วะสี (2542) และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของอภิชาต ปันนเสน มีความสอดคล้อง กันตามหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สมพร เทพสิทธิ์า (2546) กล่าวในหนังสือเรื่อง การเดินตามรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจ พอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริตว่า การพัฒนาประเทศในอนาคต 20 ปีข้างหน้ามี เป้าหมายมุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมั่นคงและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย สังคมไทยจึงพึงประสงค์สภาพสังคมที่มี ลักษณะ 3 ด้าน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของอภิชาต ปันนเสน (2550) ดังนี้ 1) สังคมคุณภาพ โดยมีความสมดุล ความพอดี บุคคลเป็นคนดีและเป็นคนเก่ง ควบคู่กับ การมีคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกสาธารณะ พึ่งตนเองได้ มี สภาพแวดล้อมที่ดี ชุมชนน่าอยู่ เศรษฐกิจมีความมั่นคง การพัฒนาต้องสมดุลกับธรรมชาติ การเมือง ต้องโปร่งใส มีประชาธิปไตย และสังคมไทยต้องมีคุณธรรม 2) สังคมแห่งภูมิปัญญาการเรียนรู้ คนไทย สามารถคิด ทำสิ่งใดๆอย่างมีเหตุผล สร้างสรรค์ เป็นผู้รู้จักเรียนรู้อยู่เสมอ มีความรู้เท่าทันโลก รู้จัก รักษาและเพิ่มพูนความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ 3) สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน มีความ

สามัคคี มีความรักและภูมิใจในชาติและท้องถิ่น รักษาและอนุรักษ์เอกลักษณ์ ประเพณีของสังคม สถาบันครอบครัวและชุมชนมีความเข้มแข็ง

สำหรับหน่วยงานภาครัฐ พบว่า สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นรากฐาน และได้สร้างตัวชี้วัดที่เรียกว่า ตัวชี้วัด 6 x 2 โดยนำเสนอว่า มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการของสุเมธ ตันติเวชกุล (2548) ตัวชี้วัด 6 x 2 จัดทำเพื่อตรวจสอบว่าครัวเรือนและชุมชนนั้นได้มีหรือได้ทำกิจกรรมตามการกำหนดของตัวชี้วัดแล้วหรือไม่ (กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, 2550ก, 2550ข; กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2549) ดังนี้

1. การลดรายจ่าย ประกอบด้วย 1.1) ครัวเรือนทำสวนครัว หมายถึง ครัวเรือนใช้พื้นที่ว่างบริเวณบ้าน หรือใช้กระถางหรือภาชนะที่ทิ้งแล้วในการปลูกผักไว้กินเองในครอบครัว รวมถึงการปลูกผักแบบแขวน หากไม่มีพื้นที่สำหรับการปลูกผัก ก็สามารถมีกิจกรรมอื่นที่ทดแทนกันได้ เช่น ชาวประมงหรือชาวเลที่ไม่มีพื้นที่ อาจมีกิจกรรมการหาปลากินเอง เห็นว่ามีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านเศรษฐกิจ 1.2) ครัวเรือนปลอดอบายมุข หมายถึง สมาชิกทุกคนในครัวเรือน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนันและประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม เห็นว่ามีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านเศรษฐกิจและด้านสังคม

2. การเพิ่มรายได้ ประกอบด้วย 2.1) ครัวเรือนมีอาชีพเสริม กล่าวคือ ครัวเรือนมีอาชีพอื่นนอกเหนือจากอาชีพหลักที่ทำประจำ เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เห็นว่ามีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านเศรษฐกิจ 2.2) ครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หมายถึง ครัวเรือนมีการใช้อุปกรณ์เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสมกับสภาพครอบครัว และท้องถิ่น ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านเทคโนโลยี

3. การประหยัด ประกอบด้วย 3.1) ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ คือ สมาชิกในครัวเรือนมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร สถาบันการเงิน กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่นๆที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก 3.2) ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ หมายถึง การมีกลุ่มหรือเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างกัน เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ

ทั้งนี้อาจเป็นกลุ่มหรือองค์กรภายในหรือภายนอกพื้นที่ก็ได้ เห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ

4. การเรียนรู้ ประกอบด้วย 4.1) ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ชุมชนมีการบันทึกภูมิปัญญาในรูปแบบต่างๆและมีการถ่ายทอด และนำไปใช้ประโยชน์อย่าง กว้างขวาง มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านเศรษฐกิจ 4.2) คริวเรือนมีการเรียนรู้ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน คือ สมาชิกในครัวเรือนมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิด หรือจัดเวทีการเรียนรู้ สนทนา หรือกิจกรรมที่นำไปสู่ความเข้าใจในเรื่องการดำรงชีวิตตามปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านสังคมและด้านจิตใจ

5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย 5.1) ชุมชนรู้จักใช้วัสดุดิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ คือ ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ใน ชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัด โดยมีการวางแผนการจัดหาทรัพยากรมาทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ 5.2) ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านที่น่าอยู่ กล่าวคือ ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้และมีการดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอในบริเวณบ้าน ถนนในชุมชน หรือพื้นที่สาธารณะ มีความสอดคล้องกับ ความพอดี 5 ประการในด้านจิตใจและด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

6. การเอื้ออารีต่อกัน ประกอบด้วย 6.1) ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือ คนจน คนด้อยโอกาส และ คนที่ประสบปัญหา โดยมีการจัดสวัสดิการ เช่น กองทุนประกอบอาชีพ กองทุนสงเคราะห์ต่างๆ รวมถึง การช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการเงิน มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้าน จิตใจและด้านสังคม 6.2) ชุมชนมีความรู้รักสามัคคี หมายถึง มีการจัดทำแผนชุมชนและนำไปสู่การ ปฏิบัติ เพื่อการแก้ไขปัญหาในชุมชน มีความสอดคล้องกับความพอดี 5 ประการในด้านสังคม (กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, 2550ก, 2550ข; กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2549) ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวชี้วัด 6 x 2 นี้เป็นกิจกรรมที่สะท้อนถึงพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของอภิชน พันธ์เสน (2550) ได้เช่นเดียวกัน

การนำเสนอคุณลักษณะของบุคคลที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจาก นักวิชาการและนักพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับหลักพฤติกรรม เชิงจริยธรรมของอภิชน พันธ์เสน (2550) ดังตารางที่ 2

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้มีนักวิชาการ และนักพัฒนาหลายท่านได้ให้ทัศนะและความคิดเห็นในแง่มุมที่หลากหลาย ดังนี้

ตารางที่ 2

คุณลักษณะของบุคคลและหลักกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547)	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชาติ พันธเสน, 2550)	คุณลักษณะของคนและกิจกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (ปริญานุษ พิบูลสรารุณ, 2549)	ความพอเพียง 7 ประการ (ประเวศ วะสี, 2542)	ลักษณะสังคมไทยที่พึงประสงค์ (สมพร เทพสิทธิ์า, 2546)	ตัวชี้วัด 6 x 2 (กระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน, 2550ก, 2550ข)	สัปปุริสธรรม ๗ (ทองย้อย แสงสินชัย, 2530; ปริญานุษ พิบูลสรารุณ, 2549)	ทศพิธราชธรรม (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)	มรรค 8 (วรินทร์ วิชาญโรจน์, 2549)
ความพอประมาณ (moderation)	1. ความพอประมาณ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
ความมีเหตุผล (reasonableness)	2. ความมีเหตุผล	✓		✓		✓		✓
การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (immunization)	3. ความประหยัด	✓	✓		✓	✓	✓	
ความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง)	4. การมีสติสัมปชัญญะ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	5. ความไม่ประมาท	✓			✓	✓		✓
คุณธรรม (ซื่อสัตย์ สุจริต ชยัน อุดหนุน สติปัญญา แบ่งปัน)	6. ความซื่อสัตย์สุจริต	✓		✓			✓	✓
	7. ความมีระเบียบวินัย		✓	✓				
	8. ความอดทนและความเพียร						✓	✓
	9. ความกตัญญูรู้คุณ			✓	✓	✓		
	10. ความเสียสละ	✓		✓	✓	✓	✓	
	11. ความสามัคคี			✓	✓	✓		
	12. ความรับผิดชอบ			✓	✓	✓	✓	

อภิชัย พันธเสน (2542) กล่าวว่านักเศรษฐศาสตร์มีความคิดเห็นต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม โดยสรุปคือ กลุ่มที่หนึ่ง เห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องแนวคิดที่อยู่เหนือแนวคิดของวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มที่สอง เห็นว่าเป็นแนวคิดที่อยู่ในระดับเดียวกับแนวคิดวิชาเศรษฐศาสตร์ กลุ่มที่สาม เห็นว่าเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก กลุ่มที่สี่ เห็นว่าเป็นแนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานความเป็นอยู่ที่พอควร ตั้งแต่ในระดับครอบครัว จนถึงระดับประเทศ นอกจากนี้ยังเน้นถึงความพอประมาณ และมีเหตุผล ซึ่งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้กับภาคเศรษฐกิจในทุกระดับและทุกสาขาของประเทศ

สมุทธ ดันติเวชกุล (2544) อธิบายว่าความสามารถในการอยู่ได้ในระดับพื้นฐานต้องยึดหลักทางสายกลาง เป็นหลักในการดำรงชีวิต เพื่อสร้างความสามารถในการพึ่งตนเอง ประกอบด้วย 1) พึ่งตนเองทางจิตใจ 2) พึ่งตนเองทางสังคม 3) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี 4) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ 5) พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ การยึดหลักทางสายกลางในการดำเนินชีวิต โดยมีพื้นฐานบนความรู้และปัญญา จะนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

เสน่ห์ จามริก (2544) อธิบายว่า เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแกนกลางของคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ เป็นการกลับฟื้นจิตวิญญาณมนุษย์สู่ชีวิตเศรษฐกิจที่แท้จริง ที่มีแก่นสาร คือ มนุษย์และธรรมชาติ มีฐานอยู่ที่เกษตรกรรมพออยู่พอกิน พร้อมด้วยกระบวนการเรียนรู้ระดับสู่เกษตรยั่งยืน โดยมีไร่ นา ระดับครัวเรือน และมีความพยายามในการถ่วงดุลอำนาจของตลาดในปัจจุบันได้อย่างดี

จากหนังสือเรื่อง สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดย อภิชัย พันธเสน, ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, จิตติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, และ สุวัจจรา เปี่ยมญาติ (2549) ได้รวบรวมและสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังมีรายละเอียดดังนี้

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) พบว่า นอกเหนือจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้ว ยังมีแนวคิดที่เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกันอีกหลายกลุ่ม เช่น แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน เครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืน พุทธเกษตร เกษตรผสมผสาน ซึ่งมองว่าแนวคิดเหล่านี้เป็นแนวคิดที่ทวนกระแสวัฒนธรรมในปัจจุบันหรือวัฒนธรรมบริโภคนิยม เนื่องจากการประกอบธุรกิจในปัจจุบันขาดการให้ความสำคัญเรื่องคุณธรรมและศีลธรรม ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มแนวคิดสวนกระแสที่เน้นหลักการไม่ให้โลภและให้มีการกระจายความเสี่ยง ดังเช่นในภาคเกษตรกรรมที่มีหลักการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่เบียดเบียน

หรือทำลายสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์เรา จึงมีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมีการยืนยันว่าตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนไทย คือ ตัวอย่างของประชาชนในภาคเกษตรกรรม

ในการสังเคราะห์องค์ความรู้ในหนังสือดังกล่าว พบว่า งานวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยของ อรสุดา เจริญรัต (2546) ได้ระบุเงื่อนไขการดำรงอยู่ของเศรษฐกิจพอเพียงว่าต้องประกอบด้วย 1) การปลอดจากการแทรกแซงของอิทธิพลภายนอกและระบบการค้ำแบบเงินตรา 2) สภาพความอุดมสมบูรณ์ของป่า 3) การมีเทคโนโลยีที่เหมาะสม 4) การมีจำนวนประชากรที่มีขนาดพอเหมาะ จะทำให้ชุมชนอยู่อย่างยั่งยืนได้

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชน งานวิจัยหลายชิ้นพบผลการวิจัยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่น สกล พรหมสิน (2546) ศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรตำบลหงษ์เจริญ อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและงานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า เกษตรกรที่เลือกดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา ขนาดของครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม รายได้ รายจ่าย การถือครองที่ดิน และการได้รับข่าวสารและความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ รวมทั้งผลการศึกษาของ พระมหาสิทธิพงษ์ สิทธิเมธี (2543) เรื่อง การประเมินผลทางเศรษฐกิจและสังคมในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ตำบลเขาหินพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี ก็เช่นกันที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงมีคุณภาพชีวิตที่ดี เช่น ความเครียดของเกษตรกรลดลงเมื่อได้ปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 50 เกษตรกรส่วนใหญ่มีความพอใจกับชีวิตปัจจุบันที่ดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ร้อยละ 57.10 ส่วนใหญ่มีความภูมิใจในตนเอง คิดเป็นร้อยละ 96.40 ในด้านเศรษฐกิจพบว่า ค่าใช้จ่ายด้านอาหารลดลง คิดเป็นร้อยละ 46.40 ค่ารักษาพยาบาลลดลง คิดเป็นร้อยละ 42.80 ส่วนใหญ่รายได้มากจากการขายพืชผลการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นผลมาจากการทำการเกษตรผสมผสานด้วย แต่อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) กล่าวว่า งานวิจัยนี้ยังมีความคลุมเคลือในบางประเด็น คือ ไม่สามารถบ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่าการดำเนินชีวิตแบบใดถึงจะเรียกได้ว่าเป็นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

ดั่งเห็นได้จากการคงไว้ถึงคำสำคัญ เช่น การทำการเกษตรผสมผสานและการผลิตเพื่อกินใช้ ให้มีความพอเพียงด้านปัจจัยการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน

นอกจากนี้ในการรวบรวมข้อมูลงานวิจัยของ อภิชาติ พันธเสน และคณะ (2549) พบว่า ทักษะของปัจเจกบุคคล เช่น ทักษะของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อศึกษาทักษะและการปฏิบัติจริงของเกษตรกร พบว่า โดยรวมเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยไม่ได้ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถึงร้อยละ 63.3 เกษตรกรส่วนใหญ่ปฏิบัติได้น้อยในการปลูกพืชมากกว่า 1 อย่าง และในการจัดหาพื้นที่ให้มีแหล่งน้ำ เกษตรกรไม่ได้จัดเตรียมดินและน้ำยังมีการใช้ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลงอยู่ นอกจากนี้ไม่ได้มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพเพื่อต่อรองกับภายนอก กล่าวคือเกษตรกรปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับน้อย นอกจากนี้ครอบครัวส่วนใหญ่รู้จักแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงถึงร้อยละ 69.7 โดยรับรู้จากแหล่งข้อมูลโทรทัศน์ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และไม่เคยดูงานเกี่ยวกับเกษตรทฤษฎีใหม่ แต่ส่วนใหญ่มีความเข้าใจแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง เช่น มีความเข้าใจว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกินอยู่อย่างประหยัด เหมาะกับรายได้ของตน ใช้การผลิตด้วยแรงงานคน แทนเครื่องจักร ช่วยลดมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม การบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี (ทรงชัย ตียานนท์, 2542)

งานวิจัยเรื่อง พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของ กังสดาล อยู่เย็น (2544) พบว่า รูปแบบที่ปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ การทำการเกษตรทางเลือก ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) ผู้นำชุมชน เป็นผู้ริเริ่มบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน 2) กระบวนการเรียนรู้และการได้รับการฝึกอบรม การดูงาน สื่อมวลชน 3) กลุ่ม องค์กร และการมีส่วนร่วมของประชาชน กลุ่มอนุรักษ์ และพัฒนาสิ่งแวดล้อมต่างๆ และกลุ่มออมทรัพย์ 4) สังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 5) เศรษฐกิจและภาวะหนี้สิน 6) หน่วยงานจากภายนอกชุมชน เป็นหน่วยงานจากราชการ หลังจากที่ชุมชนได้ดำเนินชีวิตตามรูปแบบการผลิตแบบเกษตรทางเลือก ทำให้ชุมชนมีความมั่นคงทางรายได้

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ ของ ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) ต้องการศึกษาความแตกต่างของผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับผู้ที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ พบว่า ไม่มี ความ

แตกต่างกันในตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การประกอบอาชีพ สมาชิกในครัวเรือน แต่ผู้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่มีรายได้ และขนาดที่ดินถือครองแตกต่างจากผู้ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่อย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท โดย วรวิณี แกมเกตุ (2547) งานวิจัยนี้ได้รับรางวัลผลงานวิจัยดีเด่น กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี 2546 ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่าง คือ ครอบครัว จำนวน 808 ครอบครัว และผู้นำชุมชน 87 คน ใน 8 จังหวัดใน 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม ด้านความตรงเชิงเนื้อหาและความตรงเชิงภาวะสันนิษฐานมีคุณภาพตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านความเที่ยงแบบสอดคล้องภายใน จำแนกตามคุณลักษณะที่มุ่งวัด มีค่าเท่ากับ .5-.95 โดยสรุปผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับภูมิหลังของหัวหน้าครอบครัวและบริบทของครอบครัวที่มีต่อความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวโดยรวม มี 6 ตัวแปร เรียงตามค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ขนาดที่ดินทำกินของครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีผลในทางบวก 2) ร้อยละของสมาชิกในครอบครัวที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า เป็นตัวแปรที่มีผลในทางลบ 3) จำนวนผู้พึ่งพิงในครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีผลในทางลบ 4) ขนาดครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีผลในทางบวก 5) ร้อยละของสมาชิกในครอบครัวที่ประกอบอาชีพรับราชการหรือค้าขาย เป็นตัวแปรที่มีผลในทางบวก และ 6) ภูมิลำเนาเดิมของหัวหน้าครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีผลในทางลบ ตัวแปรเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวบ่งชี้ความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวโดยรวมได้ร้อยละ 10.6

สำหรับประเทศไทยมีการให้ความสำคัญกับความสุข โดยพบว่า วิสัยทัศน์ของประเทศไทย และหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (ปี 2550-2554) มีเป้าหมาย คือ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549) และจากผลสำรวจ โดย พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550) ประธานสถาบันไทยพัฒนา จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 626 คนได้พบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่า สังคมไทยมีการเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ 3 ระดับ 1) เข้าข่ายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

488 ราย คิดเป็นร้อยละ 78 2) เข้าใจและปฏิบัติตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 126 ราย คิดเป็น 20.1 3) เข้าถึง คือ เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 12 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.9 นอกจากนี้ยังพบว่า ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงควรให้ความสำคัญกับการผลิตสิ่งที่มีคุณค่ามากกว่าสิ่งที่มีราคา โดยแบ่งคุณค่าของการผลิตเป็น 5 ระดับ เรียงลำดับตั้งแต่ปัจจัยที่มีคุณค่ามากไป ถึ้น้อย ดังนี้ 1) ปัจจัย 4 ประกอบด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค 2) บริการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงปลอดภัย เช่นกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ ประกันชีวิต 3) เครื่องอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ รถยนต์ 4) สิ่งของฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องประดับ เครื่องแต่งกายที่มีราคาแพง 5) อบายมุขต่างๆ เช่น เหล้า บุหรี่

งานวิจัยเชิงสำรวจของศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ รายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับความสุขมวลรวมของคนไทย เมื่อวันที่จันทร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 ว่า จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 3,246 คน ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี เชียงใหม่ ขอนแก่น ชลบุรี และสงขลา และดำเนินโครงการระหว่างวันที่ 30 มกราคม 2551-2 กุมภาพันธ์ 2551พบว่า กลุ่มตัวอย่างหันมาใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพในระดับมากถึงมากที่สุดร้อยละ 46.2 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพในระดับปานกลางร้อยละ 34.5 และกลุ่มตัวอย่างใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพในระดับน้อยจนถึงไม่ใช้เลยร้อยละ 19.3 นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันในระดับมากถึงมากที่สุดมีคะแนนความสุขสูงสุด รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันในระดับปานกลาง และในระดับน้อยจนถึงไม่ใช้เลยตามลำดับ แท้จริงแล้วในช่วงการศึกษาวิจัยเรื่องความสุขมวลรวมในประเทศไทยตั้งแต่เดือนกันยายน ปีพ.ศ. 2549 จนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ปีพ.ศ. 2551 มีผลลัพธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ บุคคลที่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตมีความสุขมากกว่าบุคคลที่ไม่ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน, 2551)

นอกจากนี้ในการสำรวจภาคสนาม เรื่อง พฤติกรรมการใช้จ่ายใช้สอยของประชาชนในบรรยากาศสภาวะเศรษฐกิจและการเมืองปัจจุบัน: กรณีศึกษาประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,526 คน ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน ปีพ.ศ. 2549 พบว่า ร้อยละ 49.1 มีการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต โดยซื้อสินค้าที่จำเป็น

และใช้จ่ายเงินตามความต้องการพื้นฐาน และการสำรวจความคิดเห็นของหมู่บ้านจำนวน 108 หมู่บ้านทั่วประเทศสะท้อนให้เห็นว่า ความสุขที่ได้นั้น ไม่ใช่มาจากเงินเพียงอย่างเดียว แต่เงินเป็นเพียงส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจในชุมชนและครอบครัว (มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน, 2549)

อย่างไรก็ตามจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงกล่าวถึงหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตั้งแต่ระดับบุคคล ชุมชน องค์กร สังคม จนถึงระดับประเทศ ดังนั้นไม่ว่าผู้ผลิตจะจัดอยู่ในกลุ่มของคุณค่าการผลิตในระดับใด หากยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจก็สามารถดำรงชีพได้อย่างมีความสุข

ความสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-Being หรือ SWB)

ความหมายของความสุขเชิงอัตวิสัย

Diener (2005) กล่าวว่า ความสุขเชิงอัตวิสัย เป็นชื่อในทางวิทยาศาสตร์ที่ระบุว่าบุคคลมีการประเมินชีวิตของตนเองอย่างไร บุคคลสามารถประเมินชีวิตของตนเองโดยการพิจารณาจากชีวิตโดยรวม เช่น ความพึงพอใจในชีวิต รวมถึงการพิจารณาจากการประเมินชีวิตในด้านหลัก เช่น การแต่งงาน การทำงาน หรืออารมณ์ความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง เช่น การมีอารมณ์ความรู้สึกที่ยินดี ซึ่งเกิดจากการประเมินประสบการณ์ทางบวกของบุคคล และในทางตรงกันข้าม การมีอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ยินดี ก็เกิดจากการประเมินประสบการณ์ทางลบของบุคคล สำหรับคำว่า ความสุข (happiness) ในภาษาอังกฤษ สามารถอ้างถึงคำที่มีความแตกต่างกันหลายคำ เช่น สนุกสนาน (joy) ความพึงพอใจ (satisfaction) สำหรับนักวิทยาศาสตร์มักใช้คำว่า ความสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being) นอกจากนี้ ความสุขเชิงอัตวิสัยเป็นคำที่มีความหมายครอบคลุมถึงการประเมินชีวิตของบุคคลในเรื่องอื่นๆด้วย เช่น ความนับถือตนเอง (self-esteem) ความพอใจในความสำเร็จ (feeling of fulfillment) แต่ความหมายที่สำคัญ คือ การที่บุคคลประเมินชีวิตตนเองบนมาตรฐานของตน

องค์ประกอบของความสุขเชิงอัตวิสัย

ความสุขเชิงอัตวิสัยเป็นการประเมินชีวิตของบุคคลเอง บุคคลสามารถให้ความสำคัญกับการประเมินในแต่ละเรื่องแตกต่างกัน Diener (2005) กล่าวว่า บุคคลอาจให้ความสำคัญกับการประเมินในเรื่องต่างๆไป เช่น ความพึงพอใจในชีวิต ความพึงพอใจในตนเอง หรือเรื่องที่เฉพาะเจาะจง เช่น ความพึงพอใจในชีวิตการแต่งงาน ความพึงพอใจในสิ่งของของบุคคล ความสุขเชิงอัตวิสัยของบุคคลเป็นการประเมินทางปัญญา เป็นคำนิยามในเรื่องการพิจารณาความพึงพอใจในชีวิต (satisfaction judgment) และเป็นการประเมินทางอารมณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องอารมณ์ (mood) อารมณ์ชั่ววูบ (emotion) ที่ตอบสนองต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตของบุคคล ดังนั้นองค์ประกอบของความสุขเชิงอัตวิสัยจึงมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ (Diener) คือ

- 1) ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction)
- 2) ความรู้สึกทางบวก (positive affect)
- 3) ความรู้สึกทางลบ (negative affect)

องค์ประกอบด้านอื่นๆที่พบในงานวิจัย เช่น การมองโลกในแง่ดี (optimism) ความรู้สึกถึงความสำเร็จ (feelings of fulfillment) อาจเป็นองค์ประกอบที่ 4 ของความสุขเชิงอัตวิสัย (Diener, 2005) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกองค์ประกอบของความสุขเชิงอัตวิสัยทั้งหมด 3 องค์ประกอบตามแนวทางการศึกษาของ Diener (1984) เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับความสุขมักจะใช้องค์ประกอบทั้งสามองค์ประกอบนี้และองค์ประกอบทั้งสามองค์ประกอบมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิตมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกทางบวก และในทางตรงกันข้าม องค์ประกอบด้านความพึงพอใจในชีวิตมีสหสัมพันธ์ทางลบกับองค์ประกอบด้านอารมณ์ความรู้สึกทางลบ นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบด้านความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบยังมีสหสัมพันธ์ทางลบด้วย (Sheldon & Lyubomirsky, 2007) แต่ในข้อค้นพบของงานวิจัยเรื่องอื่นพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทั้งสามเป็นอิสระจากกัน (Diener, 2005) กล่าวคือ บุคคลสามารถมีองค์ประกอบด้านหนึ่งสูง ในขณะที่มีองค์ประกอบด้านอื่นสูงหรือต่ำด้วยได้ ยกตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีความรู้สึกทางบวกสูง อาจมีประสบการณ์ของความทุกข์ทางลบสูงด้วยก็ได้ (Sheldon & Lyubomirsky) หรือหากบุคคลต้องการเป็นผู้ที่มีความสุข บุคคลอาจจะเพิ่มความรู้สึกทางบวกให้สูงขึ้น และลดความรู้สึกทางลบลง หรือในบางสถานการณ์

บุคคลอาจมีความพึงพอใจสูง แต่มีความรู้สึกทางบวกในระดับต่ำ (Diener, 2005) เช่น บุคคลที่มีความพึงพอใจในหน้าที่การงานของตนเอง แต่ลักษณะของงานอาจทำให้เกิดความเครียดแก่บุคคล ดังนั้นในการศึกษาของ Sheldon และ Lyubomirsky จึงนำเสนอการคำนวณความสุข คือ $\text{ความสุข} = (\text{ความพึงพอใจในชีวิต} + \text{ความรู้สึกทางบวก}) - \text{ความรู้สึกทางลบ}$

การศึกษาอภิวเคราะห์ (meta-analysis) ของ Lyubomirsky, King, และ Diener (2005) ได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจำนวน 225 เรื่อง มีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 275,000 คน โดยแบ่งงานวิจัยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) การศึกษาแบบข้ามกลุ่ม (cross-sectional) 2) การศึกษาแบบสำรวจระยะยาว (longitudinal) 3) การศึกษาแบบเชิงทดลอง (experimental) ผลการศึกษาในงานวิจัยประเภทการศึกษาแบบข้ามกลุ่มพบว่า บุคคลที่มีความสุขจะประสบความสำเร็จในด้านหลักของชีวิต (life domain) ได้แก่ 1) ด้านการทำงาน 2) ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และ 3) ด้านสุขภาพมากกว่าบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังพบว่า ความสุขในระยะยาวและอารมณ์ทางบวกในช่วงขณะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ การเข้าใจตนเองและผู้อื่นในทางบวก ความสามารถในการเข้าสังคมและความกระตือรือร้น การช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน การเป็นที่ชื่นชมของผู้อื่น การมีสุขภาพที่ดี การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การจัดการกับความเครียดที่ดี การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดี

นอกจากนี้ในงานวิจัยประเภทการศึกษาแบบสำรวจระยะยาวพบว่า ความสุขของบุคคลนำไปสู่ความสำเร็จในด้านหลักของชีวิต ทั้งในด้านการทำงาน ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และด้านการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี นอกจากนี้ยังพบว่า ความรู้สึกทางบวกเป็นสาเหตุของความสุขและมีอิทธิพลต่อการปรับพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งทำให้บุคคลมีการกระทำที่มุ่งสู่เป้าหมายหรือความสำเร็จมากขึ้น และในศึกษาแบบเชิงทดลองพบว่า ความรู้สึกทางบวกช่วยส่งเสริมพฤติกรรมต่างๆ ได้แก่ ความสามารถในการเข้าสังคมและการมีความกระตือรือร้น ความเห็นแก่ผู้อื่น การชื่นชมตนเองและผู้อื่น การมีร่างกายและมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแรง การมีทักษะในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่ดี และการมีความคิดสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตามแม้ในงานวิจัยเรื่องนี้จะแสดงให้เห็นว่า ความสุขเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในด้านต่างๆของชีวิต แต่ในขณะเดียวกันนักจิตวิทยาอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและตัวแปรอื่นๆ มีความสัมพันธ์แบบสองทิศทางได้ (bidirectional) เช่น

การที่บุคคลมีสุขภาพจิตที่ดีเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความสุข หรือความสุขของบุคคลเป็นสาเหตุทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตที่ดี (Fordyce, 1988)

ความสำคัญของความสุขเชิงอัตวิสัย

Fordyce (1987) เชื่อว่า การศึกษาเรื่องความสุขเริ่มเกิดขึ้นเมื่อปี 1930 โดยนักจิตวิทยาชื่อ Gordon Watson และในช่วงค.ศ. 1970 เริ่มมีการวิจัยแพร่หลายมากขึ้น และในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสุขเชิงอัตวิสัย (subjective well-being หรือ SWB) ถูกตีพิมพ์มากกว่า 3,000 เรื่อง รวมถึงจำนวนผู้ที่สนใจศึกษาและอธิบายเรื่องความสุขก็มีจำนวนมากขึ้นด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีความเข้าใจกันโดยทั่วไปว่า ความสุขเป็นพื้นฐานของเป้าหมายในชีวิต ในปี 1978 นักจิตวิทยาอธิบายว่า บุคคลทั่วไปจะแสดงความสอดคล้องกับสิ่งที่บุคคลให้ความหมายว่าเป็นความสุข ซึ่งเป็นความรู้สึกทางบวกและเป็นสภาวะที่มีมายาวนาน รวมถึงการมีความรู้สึกทางบวก การมีจิตใจที่สงบสันติ และความยินดี นอกจากนี้ยังกล่าวต่อว่า บุคคลอาจจะแสวงหาความสุขแตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้วความสุขที่บุคคลแสวงหาเป็นความสุขแบบเดียวกันนั่นเอง ในปี 1984 ความสุขได้รับความสนใจในระดับสากล (international happiness) โดยมีคำอธิบายว่า ความสุข คือ การตัดสินใจระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของบุคคล ในปี 1990 นักจิตวิทยามีความเห็นสอดคล้องกันว่า สมการของความสุข คือ $\text{ความสุข} = \text{ความพึงพอใจ (satisfaction)} + \text{ระดับของความสุข (hedonic level)}$

จุดเริ่มต้นของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความสุข เริ่มจากนักจิตวิทยา ชื่อ Ed Diener (1984) กล่าวถึงความสุขว่า ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาทั้งหมด นักปรัชญาพิจารณาความสุขว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม และมนุษย์ทุกคนต้องการความสุข แท้จริงแล้วความสุขเป็นเป้าหมายสูงสุดที่บุคคลแสวงหา (Diener, 2000) ต่อมาพบว่า เริ่มมีงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสม่ำเสมอและความจริงจังของการศึกษาเรื่องความสุข โดยในแต่ละปีพบว่า ทั่วโลกมีงานวิจัยจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ และเน้นความสำคัญที่เกี่ยวกับด้านจิตวิทยา ปัจจุบันมีนักวิจัยจำนวน 2,000 คน ใน 42 ประเทศ ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสุข นอกจากนี้พบว่า ทุกๆปี จำนวนหนังสือเกี่ยวกับความสุขเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ นอกจากนี้ ความสุขยังเป็นประเด็นที่นักวิจัยในหลายสาขาให้ความสนใจและนำไปศึกษากับกลุ่มตัวอย่างหลายกลุ่ม ซึ่งมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ อายุ อาชีพ สถานภาพในสังคม และศาสนา (Fordyce, 2007)

อย่างไรก็ตาม ความสุขนั้นไม่ใช่สิ่งที่ลึกลับ คนส่วนใหญ่ค่อนข้างมีความเข้าใจชัดเจนว่าอะไรคือความสุข และสามารถอธิบายได้ว่าตนเองมีความสุขหรือไม่ รวมถึงบุคคลส่วนใหญ่ยังพิจารณาว่าความสุขเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดในชีวิต (Fordyce, 2007) Diener (2005) กล่าวว่า การมีความสุขเชิงอัตวิสัยสูงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่เพียงพอสำหรับการมีชีวิตที่ดี เพราะการมีชีวิตที่ดีของบุคคล อาจจะต้องอาศัยการให้คุณค่าและความต้องการในด้านอื่นๆเพิ่มเติมอีก ความสุขเป็นสาเหตุที่มนุษย์ทำสิ่งต่างๆในชีวิตเพื่อรักษาหรือเพิ่มระดับความสุขของตนเองหรือความสุขของคนอื่นๆ

ประเทศภูฏานมีการประกาศอย่างชัดเจนว่าได้ให้ความสำคัญกับความสุขของประชาชนมากกว่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ในหนังสือเรื่อง เปิดโลกความสุข GNH ของนภาภรณ์ พิพัฒน์ (2550) ได้กล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับความสุขที่น่าสนใจไว้หลายประเด็น เมื่อกล่าวถึงประเทศภูฏาน สิ่งแรกที่นักวิชาการและนักพัฒนาจะนึกถึง คือ เรื่องของความสุขในประเทศภูฏาน เนื่องจากเรียกได้ว่าประเทศภูฏานเป็นต้นแบบของการนำดัชนีความสุขมาใช้ในการบริหารจัดการประเทศ ซึ่งแตกต่างจากประเทศอื่นๆทั่วโลก โดยเสาหลักแห่งความสุขของประเทศภูฏาน คือ 1) การส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม 2) การส่งเสริมและสงวนรักษาค่านิยมทางวัฒนธรรม 3) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) การพัฒนาธรรมาภิบาล นอกจากนี้ Kamar Ura นักวิจัยจากศูนย์ภูฏานศึกษา (the centre for Bhutan studies (CBS)) ประเทศภูฏาน กล่าวถึง ตัวชี้วัดว่าประกอบด้วย การวัดเชิงปรนัย (objective) และ การวัดเชิงอัตวิสัย (subjective) ถ้าผลการวัดเชิงปรนัยดีขึ้น แต่การวัดเชิงอัตวิสัยลดลง ถือว่ามีปัญหา ดังนั้นจึงต้องพัฒนาทั้งสองอย่างไปพร้อมกัน (Galay, 2007)

ในการประชุมสัมมนาระหว่างประเทศว่าด้วยดัชนีความสุขมวลรวมประชาชาติ ที่เมืองทิมพู ประเทศภูฏาน ระหว่างวันที่ 18-20 กุมภาพันธ์ 2547 มีผู้เข้าร่วมกว่า 400 คน จาก 20 ประเทศทั่วโลก เป็นผู้เชี่ยวชาญและทรงคุณวุฒิในหลายสาขา อาทิ ด้านเศรษฐศาสตร์ ศาสนา การแพทย์ อนามัย สิ่งแวดล้อม การศึกษา เป็นเวทีในการเผยแพร่กระแสความสุขสู่โลก และก่อให้เกิดเครือข่ายความสุขมวลรวมระหว่างประเทศ (gross international happiness network หรือ GIHN) เป็นเครือข่ายที่เป็นแนวขับเคลื่อนแนวคิดความสุขมวลรวมประชาชาติ จากการประชุมครั้งนี้ก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับการใช้ตัวชี้วัดการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน นั่นคือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (gross domestic product หรือ GDP) หรือรายได้ประชาชาติ (gross national product หรือ GNP) ว่าเป็นตัวชี้วัดที่ไม่สามารถวัดสวัสดิการทางเศรษฐกิจได้อย่างแท้จริง แม้แต่ในนักเศรษฐศาสตร์จำนวนมากก็เริ่มเห็นข้อจำกัดหรือจุดบกพร่องของ GDP หรือ GNP โดยสรุปมี 4 ประการ (นภาภรณ์ พิพัฒน์, 2550) ดังนี้

1. GDP ไม่ได้รวมและตีค่ากิจกรรมบางอย่างที่สามารถก่อให้เกิดผลผลิตได้ เช่น การทำงานบ้านของแม่บ้าน คนส่วนใหญ่มักเข้าใจว่าเป็นงานที่ไม่ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ
2. GDP ไม่ได้รวมความเสียหายที่เกิดจากกิจกรรมที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เช่น สารเคมีต่างๆ ในอาหารก่อให้เกิดการเจ็บป่วยและโรคใหม่ๆ จึงทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก
3. GDP ไม่ได้รวมการสูญเสียทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น โรงงานอุตสาหกรรมกระดาษ ก่อให้เกิดการตัดไม้และสูญเสียพื้นที่ป่าเป็นจำนวนมาก
4. GDP ไม่ได้คำนึงถึงการกระจายรายได้ของคนในประเทศอย่างแท้จริง เช่น ในประเทศไทยพบว่า ช่องว่างระหว่างผู้ที่มีฐานะร่ำรวยกับผู้ที่มีฐานะยากจนของไถ่นั้นมีช่องว่างที่กว้างที่สุดแห่งหนึ่งของโลก โดยในปี พ.ศ.2535 ผู้ที่มีฐานะร่ำรวย ร้อยละ 10 ของประเทศมีส่วนแบ่งรายได้ถึง ร้อยละ 37 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ ขณะที่ผู้ที่มีฐานะยากจน ร้อยละ 10 มีส่วนแบ่งเพียง ร้อยละ 6 ของรายได้ทั้งหมดของประเทศ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2542)

การนำเสนอจุดบกพร่องของ GDP และการเกิดกระแสความสุข ทำให้มีองค์การ สถาบันในประเทศต่างๆ ทั่วโลกพยายามสร้างดัชนีความสุขขึ้น (นภาพรณ์ พิพัฒน์, 2550) อาทิ

- มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ มีหน่วยงานที่เรียกว่า เครือข่ายดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นหน่วยงานที่ศึกษาและสร้างดัชนีวัดความสุขมวลรวมของคนไทยในประเทศ (gross domestic happiness index หรือ GDHI) โดยแบ่งลักษณะของความสุขออกเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความสุขสามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว 2) ความสุขเป็นสภาวะที่ยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลงน้อย ดังนั้นสำนักวิจัยเอแบคโพลล์จึงมีการศึกษาวิจัยความสุขมวลรวมของประชาชนเป็นประจำทุกเดือน เพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และสำหรับตัวชี้วัดความสุขมวลรวมของประชาชนภายในประเทศ ตัวชี้วัดเรื่องหลักการใช้ชีวิตแบบพอเพียงเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในตัวชี้วัดทั้งหมด 14 ประการด้วย
- หน่วยงานของ ดี อีโคโนมิสต์ (economist intelligence unit) ทำการเชื่อมโยงตัวแปรความพึงพอใจในการดำรงชีวิตกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต
- องค์การสหประชาชาติได้พัฒนาดัชนีการพัฒนามนุษย์ (human development index หรือ HDI) ในปี 2536 ซึ่งมีฐานความคิดมาจาก Mahbub UI Haq นักเศรษฐศาสตร์ ชาวปากีสถาน ในปี 2533

- ประเทศจีนสร้างจีดีพีสีเขียว (green GDP) ซึ่งเป็นการรวมต้นทุนของมลภาวะที่เกิดจากการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีการสนับสนุนโดยธนาคารโลกและองค์การสหประชาชาติร่วมด้วย

- มูลนิธิเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ (new economics foundation หรือ NEF) สร้างดัชนีความสุขโลก (happy planet index หรือ HPI) โดยได้รับความสนใจมากเช่นเดียวกับความสุขมวลรวมประชาชาติของประเทศภูฏาน โดยสร้างสมการความสุข ดังนี้ ดัชนีความสุขโลก = ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) + อายุขัยที่คาดหวัง (life expectancy) + การรักษาระบบนิเวศน์ตามแนวฉบับเดิม (ecology footprint)

การวัดความสุขเชิงอัตวิสัย

การประเมินของบุคคลอาจเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจง เช่น ความพึงพอใจในการแต่งงาน ความพึงพอใจในรถยนต์ของบุคคล หรือเป็นการประเมินโดยรวมอย่างกว้างๆ เช่น ความพึงพอใจในชีวิต หรือ ความพึงพอใจในตนเอง นอกจากนี้การประเมินของบุคคลยังใช้ทั้งการประเมินทางปัญญา และการประเมินทางอารมณ์ความรู้สึก ดังนั้น จึงปรากฏองค์ประกอบของความสุขเชิงอัตวิสัย อย่างน้อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความพึงพอใจในชีวิต อารมณ์ความรู้สึกทางบวก และอารมณ์ความรู้สึกทางลบ (Diener, 2005)

การวัดความสุขเชิงอัตวิสัยโดยการถามคำถามง่ายๆกับบุคคลว่า บุคคลมีความพึงพอใจหรือมีความสุขอย่างไร ในงานวิจัยของ Sandvik, Diener, และ Seidlitz (1993) ยืนยันให้เห็นว่า การวัดความสุขด้วยวิธีการถามคำถามง่ายๆ พบว่ามีความตรง นอกจากนี้การวัดความสุขสามารถวัดด้วยวิธีอื่นๆได้อีก เช่น การรายงานข้อมูล (informant report) โดยตั้งคำถาม เช่น เพื่อนและครอบครัวของคุณพูดถึงความสุขของคุณอย่างไรบ้าง การสุ่มประสบการณ์ (experience sampling) โดยการให้บุคคลรายงานความรู้สึกของความสุขทุกครั้งเมื่อมีสัญญาณจากเครื่องสำหรับสุ่มเวลา (palmtop method) ของผู้วิจัย การวัดจากความทรงจำ (memory measure) เป็นวิธีการที่ให้ผู้คนระลึกถึงเหตุการณ์ที่ดีอย่างรวดเร็วในช่วงเวลาหนึ่ง การสัมภาษณ์หรือการวัดเชิงคุณภาพ (interview or qualitative measure) อย่างไรก็ตามนักวิจัยบางกลุ่มใช้วิธีการวัดทางชีววิทยา (biological measure) ใน

ห้องทดลอง โดยการศึกษามากอง กล้ามเนื้อใบหน้า การตอบสนองของดวงตา ระดับของฮอร์โมนบางชนิด (Diener, 2005)

ในการศึกษาของ Diener (1994) และ Sandvik และคณะ(1993)ได้ตอบข้อสงสัยเกี่ยวกับการวัดความสุขที่ถามว่า เราจะสามารถเชื่อถือการรายงานตนเองเรื่องความสุขของผู้ตอบมาตรงได้หรือไม่ คำตอบคือ นักวิจัยควรเชื่อถือการรายงานตนเองเรื่องความสุข เพราะตัวของบุคคลเองเท่านั้นที่จะรู้สึกและเข้าใจความสุขของตนเองมากที่สุด แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่บุคคลอาจไม่ยอมรับความจริงเกี่ยวกับความสุข นักวิจัยสามารถวัดความสุขโดยการรายงานข้อมูลจากเพื่อนและครอบครัวของผู้ตอบมาตรงได้ นอกจากนี้การรายงานตนในเรื่องความสุข แท้จริงแล้วมีความเที่ยงข้ามช่วงเวลา แม้ว่าสถานการณ์ในชีวิตจะมีการเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม

Diener, Suh, Lucas, และ Smith (1999) ได้ศึกษาทบทวนวรรณกรรมและแบ่งความพึงพอใจออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม (life satisfactions) และ ความพึงพอใจในด้านหลัก (domain satisfactions) เช่น การทำงาน ครอบครัว ตนเอง คำถามที่สำคัญคือ นักวิจัยมีวิธีการวัดความสุขของบุคคลอย่างไร นักวิจัยจะใช้การแบ่งตามระดับความสุข เช่น ระดับ 3, 5, 7, 10 ตัวอย่างคำถามเช่น โดยรวมแล้วในขณะนี้คุณมีความสุขมาก ค่อนข้างมีความสุข หรือ ไม่มีความสุขเลย หรือนักวิจัยอาจจะพยายามเก็บรวบรวมคำตอบเรื่องระดับความสุขของบุคคล หรืออาจใช้วิธีการสอบถามจากความคิดเห็นของเพื่อนและครอบครัวของบุคคล เช่น คุณคิดว่าเพื่อนของคุณมีความสุขหรือไม่ การใช้วิธีการทั้ง 3 วิธีนี้จะได้ผลลัพธ์ที่คล้ายกัน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขเชิงอัตวิสัย

1. ปัจจัยด้านประชากร (demographic)

งานวิจัยของ Sheldon และ Lyubomirsky (2007) ศึกษาเรื่องความสุขว่า จะเป็นไปได้หรือไม่หากบุคคลต้องการเป็นผู้ที่มีความสุข และหากเป็นไปได้ บุคคลจะได้อย่างไรให้ตนเองมีความสุข โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย 3 กลุ่ม คือ 1. ข้อมูลประชากรและสภาพแวดล้อม 2. พื้นอารมณ์และบุคลิกภาพ 3. เจตนาและประสบการณ์ และตัวแปรตาม คือ ความสุข ผลการศึกษาพบว่าบุคคลมีรูปแบบความสุขที่ยั่งยืนได้ (sustainable happiness model) โดยการเปลี่ยนเป้าหมายและกิจกรรมในชีวิตของตน นักวิจัยเชื่อว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายและกิจกรรมจะต้องมีทิศทางในเชิงบวก มีความเหมาะสมกับบุคลิกภาพและความต้องการของบุคคล รวมถึงยังต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างขยันหมั่นเพียร โดยบุคคลจะต้องจัดหาประสบการณ์ทางบวกให้เกิดขึ้นแก่ตนเองอย่างต่อเนื่อง

2. ปัจจัยด้านกระบวนการทางปัญญา (cognitive processing)

Seidlitz, Wyer, และ Diener (1997) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการทางปัญญา (cognitive processing) และความสุขเชิงอัตวิสัย โดยพบว่า เงื่อนไขเหตุการณ์ทางบวกที่มีความเข้มข้นมากกว่าและมีการตอบสนองมากกว่า จะมีความสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าเงื่อนไขเหตุการณ์ทางลบ และเมื่อบุคคลต้องการระลึกถึงเหตุการณ์ในอดีตจะพบว่า บุคคลสามารถระลึกถึงเงื่อนไขเหตุการณ์ทางบวกที่มีความเข้มข้นมากกว่าได้รวดเร็วกว่าเงื่อนไขอื่น นอกจากนี้การจัดระเบียบความทรงจำเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตของบุคคลจะถูกจัดระเบียบตามการให้ความสำคัญกับด้านหลักในชีวิตของบุคคลเอง ซึ่งในแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน แต่การจัดระเบียบ(organization) และการระลึกถึงเหตุการณ์ (retrieval) ไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัย และกระบวนการทางปัญญามีความสัมพันธ์กับการจดจำเหตุการณ์ในชีวิต

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสุขเชิงอัตวิสัยจะนำไปสู่ผลลัพธ์ในทางบวก แต่ในงานวิจัยเกี่ยวกับการตัดสินใจหรือการพิจารณาสิ่งต่างๆในการทดลองพบว่า บุคคลที่มีความสุขจะมีความเป็นเหตุเป็นผลน้อยลง มีอคติ (bias) มากขึ้น และใช้ภาพในความคิด (stereotype) มากขึ้น แต่สำหรับบุคคลที่มีอาการซึมเศร้าจะตัดสินใจพิจารณาสิ่งต่างๆด้วยความระมัดระวังและรอบคอบมากกว่า (Diener, 2005)

3. ปัจจัยด้านเงิน (money) รายได้ (income) และความร่ำรวย (wealth)

Lyubomirsky และคณะ (2005) ในการศึกษาอภิวเคราะห์ พบว่า เป็นที่ประจักษ์ชัดเจนว่า ตัวแปรรายได้มีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขและความพึงพอใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเป็นที่น่าสนใจมากขึ้นเมื่อพบว่า ตัวแปรรายได้มีสหสัมพันธ์สูงกว่าตัวแปรการศึกษา (education) แต่ในงานวิจัยของ Diener และ Biswas-Diener (2002) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และความสุขเชิงอัตวิสัยพบว่า ประชาชนในประเทศที่มีความร่ำรวยทางเศรษฐกิจจะรายงานคะแนนความสุขของตนอยู่ในระดับเดียวกับค่าเฉลี่ยความสุขของคนทั้งหมด และโดยส่วนใหญ่ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับความสุขของคนในประเทศจะมีความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยเท่านั้น แต่ในประเทศที่มีความ

ยากจนจะพบว่าความสัมพันธ์ของรายได้และความสุขของคนในประเทศมีความสัมพันธ์ที่สูงกว่า และบุคคลที่มีความยากจนจะเสี่ยงต่อการไม่มีความสุขสูงกว่าด้วย นอกจากนี้ยังพบว่า บุคคลที่ให้ความสำคัญกับเป้าหมายทางวัตถุหรือค่านิยมทางวัตถุมากกว่าค่านิยมด้านอื่น ๆ มีแนวโน้มจะมีความสุขอย่างยั่งยืนน้อยกว่า แต่ยกเว้นสำหรับบุคคลที่มีความร่ำรวยอยู่แล้ว ดังนั้นเงินสามารถช่วยให้บุคคลมีความสุขเพิ่มมากขึ้นได้ โดยเฉพาะการดำรงชีพในประเทศที่กำลังพัฒนาและเงินเป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลพ้นจากความยากจน ในระยะยาวเมื่อบุคคลมีความปรารถนาทางวัตถุสูงขึ้นตามรายได้ที่บุคคลได้รับ รายได้จะทำให้ความสุขของบุคคลสูงขึ้นเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ข้อค้นพบหลักของงานวิจัยชิ้นนี้มีความสอดคล้องกับสมมติฐานหลักที่เกี่ยวข้องกับความสุข ดังนี้ 1) รายได้สามารถเพิ่มความสุขของบุคคลได้ เมื่อรายได้ช่วยให้บุคคลได้รับความต้องการพื้นฐานในชีวิต 2) ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้และความสุขของบุคคลขึ้นอยู่กับความปรารถนาทางวัตถุ โดยรายได้จะช่วยเติมเต็มความปรารถนาทางวัตถุของบุคคล แต่ในแต่ละปัจเจกบุคคลมีความปรารถนาแตกต่างกัน 3) บรรทัดฐานทางสังคมเกี่ยวกับการผลิตและการบริโภคเป็นสิ่งสำคัญในการทำความเข้าใจเรื่องความสุขและรายได้ของบุคคล 4) การที่บุคคลมีความสุขมากขึ้นจะช่วยเพิ่มโอกาสให้บุคคลมีรายได้ที่สูงขึ้นด้วย

King และ Napa (1998) ศึกษาว่าปัจจัยใดที่ทำให้บุคคลมีชีวิตที่ดี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับวิทยาลัยจำนวน 104 คน และผู้ใหญ่จำนวน 264 คน ผลลัพธ์คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนวิทยาลัยตัดสินบุคคลที่ถูกบรรยายในบทความที่ได้อ่านว่า ตัวละครที่เป็นผู้ที่มีความสุข (happiness) มีศีลธรรมที่ดีงาม (moral goodness) และการเป็นที่พึงปรารถนา (desirability) เป็นบุคคลที่มีแนวโน้มว่าเมื่อล่วงลับไปแล้ว บุคคลนั้นจะเข้าไปสู่สวรรค์มากที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่เห็นว่าความร่ำรวย (wealth) มีความสัมพันธ์กับการเป็นที่พึงปรารถนา นอกจากนี้ตัวแปรการรับรู้เกี่ยวกับความหมายของชีวิต (meaning in life) และตัวแปรความสุขเป็นสิ่งจำเป็นต่อแนวคิดเรื่องการมีชีวิตที่ดีของบุคคล ในขณะที่ตัวแปรเรื่องเงิน ไม่มีความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกันตัวแปรความเจริญทางเศรษฐกิจจะสามารถช่วยพัฒนาศีลธรรมของบุคคลได้หรือไม่นั้น ในการศึกษาพบว่า Will Frank และ Shirley Mae Capaci เป็นผู้ที่ได้รับเงินรางวัลจำนวน 195 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ จากการเล่นเกมสล็อตชนิดหนึ่งที่เรียกว่า powerball lottery พวกเขามีความสุขและความสุขแค่นั้นช่วงต้นที่ได้รับรางวัลจากการเป็นผู้ชนะ แต่ต่อมาความสุขความยินดีนั้นก็ลดลง (Brickman, Coates, & Janoff-Bulman, 1978) เช่นเดียวกับงานวิจัยที่พบว่า ผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ได้มีความสุขมากไปกว่าผู้ที่ไม่มียาได้เพิ่มขึ้นเลย (Diener, Sandvik, Seidlitz & Diener, 1993)

4. ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ (personality) ลักษณะ (characteristic) และ พื้นอารมณ์ (temperament)

การศึกษาของ Steel และ Ones (2002) ศึกษาความเป็นไปได้ว่า ลักษณะทางบุคลิกภาพของประชาชนในประเทศจะสามารถอธิบายความสุขเชิงอัตวิสัยของประเทศนั้นได้หรือไม่ เนื่องจากมีนักวิจัยบางกลุ่มที่ได้แย้งและเชื่อว่า ลักษณะของประชาชนไม่มีความเกี่ยวข้องกับความสุขของคนในประเทศ ในการวิจัยเรื่องนี้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ประชากรในประเทศต่างๆ จำนวน 48 ประเทศ ผลการศึกษา พบว่า บุคลิกภาพแบบวิตกกังวล (neuroticism) และบุคลิกภาพแบบเปิดเผย (extraversion) มีสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัยของประเทศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ยังสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยของคนในประเทศได้ดีกว่ารายได้ประชาชาติต่อหัว (gross national product per capital) และผลลัพธ์แสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพมีความสัมพันธ์กับการวิเคราะห์ความสุขเชิงอัตวิสัยในระดับประเทศมากกว่าการวิเคราะห์ในระดับปัจเจกบุคคล

Solberg, Diener, Wirtz, Lucas, และ Oishi (2002) ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจที่มีต่อความปรารถนา (desire) และรายได้ (income) ของบุคคล พบว่า ความปรารถนาของบุคคลมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในด้านรายได้ เมื่อบุคคลต้องการซื้อสิ่งของที่อยากได้ แต่บุคคลไม่มีความสามารถในการซื้อหรือมีรายได้ไม่เพียงพอ บุคคลจะเกิดความไม่พึงพอใจในด้านรายได้ของตน และถึงแม้ว่าบุคคลจะมีรายได้สูงขึ้น แต่ถ้าบุคคลยังมีความปรารถนาที่จะซื้อสิ่งต่างๆ ที่บุคคลต้องการอยู่ จะทำให้บุคคลเกิดความไม่พึงพอใจในรายได้เช่นกัน

5. ปัจจัยด้านสุขภาพ (health)

งานวิจัยของ Lyubomirsky และคณะ (2005) ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวอย่างในวัฒนธรรมตะวันตก พบว่า บุคคลที่มีความรู้สึกทางบวกในระดับสูงสามารถผลิตผลลัพธ์ (outcome) ที่ดีออกมาได้ โดยพบว่า บุคคลที่มีความสุขโดยเฉลี่ยแล้วจะมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแรงกว่าและมีหลักฐานยืนยันว่าเป็นบุคคลที่มีอายุยืนยาวกว่า

6. ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม (circumstance)

งานวิจัยของ McIntosh, Silver, และ Wortman (1993) พบว่า ประสบการณ์ทางศาสนาบางรูปแบบมีความสัมพันธ์กับความเมตตาและความรู้สึกผิด และผู้ที่เข้าหาศาสนาที่มีความสัมพันธ์

กับสุขภาพจิต ในประเทศสหรัฐอเมริกาแนวโน้มที่ประชาชนนับถือศาสนามีมากกว่าไม่นับถือศาสนา ผู้ที่นับถือศาสนาจะมีสุขภาพร่างกายที่ดีและอายุยืนกว่าผู้ที่ไม่นับถือศาสนา ซึ่งชอบการเสพติด และแอลกอฮอล์ มีการหย่าร้างและฆ่าตัวตายด้วย นอกจากนี้ความเชื่อในศาสนามีความสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาต่างๆและช่วยลดอาการซึมเศร้า ทำให้บุคคลกลับมามีความสุขเร็วขึ้น

นอกจากนี้งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความสุขและความสามารถในการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ความสุขของประชาชนในประเทศมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมของประเทศ ปริมาณการปลดปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อมมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความสุข(Zidanšek, 2007)

การศึกษาเกี่ยวกับการทำงานพิเศษนอกเวลาและความสุขของคนในวัยทำงานของ Gordon และ Wiens-Tuers (2006) พบว่า การทำงานพิเศษนอกเวลาเพิ่มขึ้นไม่ช่วยให้ผู้ทำงานมีความสุขมากขึ้นเลย การสำรวจข้อมูลจากการรายงานตนในด้านความสุข สุขภาพจิต และความพึงพอใจในด้านการเงิน แสดงให้เห็นว่า ชั่วโมงในการทำงานนอกเวลามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเครียดในการทำงานและความเหนื่อยล้า และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการใช้เวลาอยู่กับครอบครัว

การพัฒนาสมมติฐาน

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความสุขเชิงอัตวิสัยและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในงานวิจัยนี้นำไปสู่การสร้างสมมติฐาน ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความสุขและการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผลลัพธ์ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับความสุข ดังงานวิจัยของศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2551) และงานวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดย อภิรัชย์ พันธเสน และคณะ (2549) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงมีความสุขมากกว่าผู้ที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำหรือผู้ที่ไม่ได้ใช้เลย ในบางงานวิจัยจะเชื่อมโยงเรื่องการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดี การอยู่เย็นเป็นสุข รวมถึงการพึ่งพาตนเอง ดังงานวิจัยของสกล

พรหมสิน (2546) และพระมหาสิทธิพงษ์ สิทธิเมธี (2543) ที่พบว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสัมพันธ์กับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของบุคคล สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างชัดเจนนั้นยังไม่ปรากฏ แต่มีการศึกษาและมีงานวิจัยที่มีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ชี้ให้เห็นถึงเรื่องความสุขที่ไม่ยั่งยืน อันเกิดจากการมีค่านิยมในการบริโภค ค่านิยมทางวัตถุ การให้ความสำคัญกับเรื่องเงิน รายได้ และความร่ำรวย ดังงานวิจัยของ Diener และ Biswas-Diener (2002) และ งานวิจัยของ Diener และคณะ (1993) ที่แสดงให้เห็นว่า ในระยะยาวเงินหรือรายได้ที่สูงขึ้น ไม่ได้เพิ่มความสุขของบุคคลให้สูงขึ้นไปด้วย

ผลการศึกษาวิจัยข้อนี้จึงเป็นแนวทางในการสร้างสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 คือ

1. เมื่อมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง บุคคลจึงมีความสุขเชิงอัตวิสัยสูง และในทางตรงกันข้ามเมื่อมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ บุคคลจึงมีความสุขเชิงอัตวิสัยต่ำ
2. ในกลุ่มบุคคลที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มบุคคลที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ

งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัย ดังงานวิจัยของ วรณี แกมเกตุ (2547) พบว่า ตัวแปรขนาดที่ดินทำกินของครอบครัวและตัวแปรจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายการพึงพาตนเอง ซึ่งนำไปสู่การมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้ และในงานวิจัยของ ศศิพร ปาณิกบุตร (2544) พบว่า ผู้ที่ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงและผู้ที่ไม่ได้ดำเนินชีวิตในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงมีตัวแปรเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การประกอบอาชีพ และสมาชิกในครัวเรือนไม่แตกต่างกัน แต่ในตัวแปรรายได้และขนาดที่ดินถือครองมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญ จึงสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Lyubomirsky และคณะ (2005) และ Diener และ Biswas-Diener (2002) ที่ว่า ตัวแปรรายได้มีสหสัมพันธ์สูงกับความสุข โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา และบุคคลที่มีความยากจนจะมีความเสี่ยงสูงต่อการไม่มีความสุข

ผลการศึกษาวิจัยข้อนี้จึงเป็นแนวทางในการสร้างสมมติฐานข้อที่ 3 คือ

3. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้

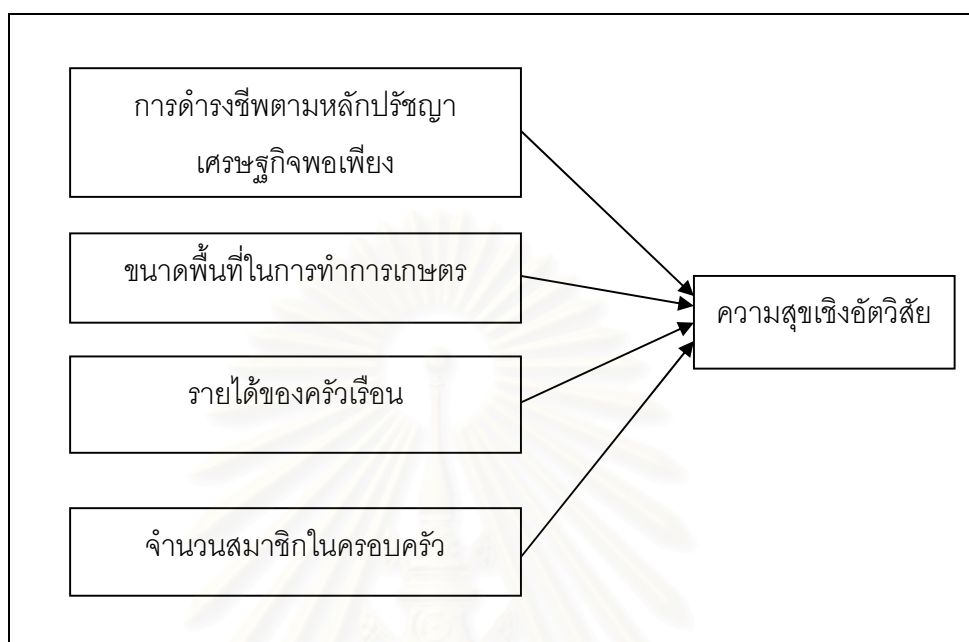
4. ในกลุ่มผู้ที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงและกลุ่มผู้ที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่ำ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรอื่น แต่ยกเว้นรายได้ของครัวเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มอาชีพเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสุขเชิงอัตวิสัยระหว่างกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป
3. เพื่อศึกษาว่าการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายแนวโน้มความสุขเชิงอัตวิสัยของกลุ่มอาชีพเกษตรกรได้หรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

1. ในกลุ่มเกษตรกร การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย
2. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป
3. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยของเกษตรกรได้
4. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว แต่ยกเว้นรายได้ของครัวเรือน

ภาพที่ 2 การทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยโดยตัวแปรทำนาย

คำจำกัดความที่เกี่ยวข้องในการวิจัย

1. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความสอดคล้องกับสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 12 ประการ ตามแนวทางการศึกษาของ อภิชาติ พันธเสน (2550) ดังนี้ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) ความประหยัด 4) ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม 5) ความมีระเบียบวินัย 6) การมีสติสัมปชัญญะ 7) ความอดทนและความเพียร 8) ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน บรรพบุรุษ 9) ความไม่ประมาท 10) ความเสียสละ 11) ความสามัคคี 12) ความรับผิดชอบต่อสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้ คะแนนของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้มาจากการที่กลุ่มตัวอย่างทำมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 58 ข้อ

2. ความสุขเชิงอัตวิสัย หมายถึง การที่บุคคลประเมินชีวิตในภาพรวมของตนเองตามมาตรฐานของตน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต 2) ความรู้สึกทางบวก และ 3) ความรู้สึกทางลบ

ในการศึกษาครั้งนี้ คะแนนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้มาจากการที่กลุ่มตัวอย่างทำมาตรวัดความสุขเชิงอัตวิสัย ซึ่งประกอบไปด้วย 1) มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต จำนวน 5 ข้อ และ 2) มาตรวัดความรู้สึกทางบวกและทางลบ จำนวน 30 ข้อ

3. เกษตรกร หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมิใช่อาชีพอื่น โดยผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป เป็นเกษตรกรชายหรือหญิง มีสถานภาพในครอบครัวเป็นผู้นำครอบครัว หรือมีความเกี่ยวข้องกับผู้นำครอบครัวคือ เป็นภรรยาหรือสามีของผู้นำครอบครัวเท่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งกลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัยเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

3.1 กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดย

กระทรวงมหาดไทยได้คัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นจาก 75 จังหวัดทั่วประเทศ และเป็นชุมชนต้นแบบในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจพอเพียง

(กระทรวงมหาดไทย, 2549) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านดงบัง หมู่ที่ 4 ตำบลคอนนิม อำเภองาวใหญ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน

3.2 กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป คือ กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน

4. ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร หมายถึง ขนาดของที่ดินในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดของครัวเรือน หน่วยที่ใช้ในการวัด คือ ไร่ และ งาน

5. รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่ครัวเรือนของผู้ตอบแบบสอบถามได้รับจากการทำการเกษตร

6. จำนวนสมาชิกในครอบครัว หมายถึง จำนวนสมาชิกในปัจจุบันที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้าน เป็นสมาชิกในครอบครัวที่อาศัยอยู่และใช้ชีวิตประจำวันในบ้านหลังเดียวกันในปัจจุบัน

ตัวแปรในการวิจัย

1. สมมติฐานข้อที่ 1

ตัวแปรอิสระ คือ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัย

2. สมมติฐานข้อที่ 2

ตัวแปรอิสระ คือ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอาชีพเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่

- 1) เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป

ตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัย

3. สมมติฐานข้อที่ 3 และ 4

ตัวแปรทำนาย มี 4 ตัว ได้แก่

- 1) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร
- 3) รายได้ของครัวเรือน
- 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัย

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มตัวอย่างอาชีพเกษตรกร โดยแบ่งออกเป็น กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป รวมถึงการทำนายแนวโน้มความสุขเชิงอัตวิสัยจากตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจว่าสามารถ

ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรอื่น ได้แก่ ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวได้หรือไม่

ประโยชน์ที่ได้รับ

เนื่องจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการพัฒนาคนและสังคมประเทศในปัจจุบัน แต่มีประชาชนจำนวนมากที่ขาดความรู้และความเข้าใจต่อหลักปรัชญานี้อย่างแท้จริง จึงมีการตั้งคำถามขึ้นมากมาย โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสุข ดังนั้น ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งชี้ให้เห็นว่าการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแม้ในบุคคลที่มีอาชีพเดียวกัน ก็สามารถนำไปสู่ความสุขที่แตกต่างกันได้ เนื่องจากบุคคลนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในระดับสูงหรือระดับต่ำแตกต่างกัน นอกจากนี้ในงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้สร้างและพัฒนามาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาแก่ผู้ที่มีความสนใจและผู้ที่มีความเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานภาครัฐที่ต้องดำเนินนโยบายโดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้ประชาชนมีความสุขและก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างในชั้นสร้างเครื่องมือ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามขั้นตอนการสร้างมาตรวัด ดังนี้

1.1 กลุ่มตัวอย่างในชั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตืออโศก จำนวน 30 คน และพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบโควตา (quota sampling)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในชั้นการหาความตรง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตืออโศก จำนวน 30 คน และพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบโควตา กลุ่มตัวอย่างในชั้นการหาความตรงนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในชั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง

2. กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย คือ เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือกเก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 4 ตำบลคอนนิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยได้คัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นจาก 75 จังหวัดทั่วประเทศ (กระทรวงมหาดไทย, 2549) และเก็บข้อมูลกับเกษตรกรทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างจริงใช้วิธีการเลือกแบบโควตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย มาตรฐานจำนวน 2 มาตรฐาน ได้แก่

1. มาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มาตรฐานความสุขเชิงอัตวิสัย ประกอบด้วย
 - 2.1 มาตรฐานความพึงพอใจในชีวิต
 - 2.2 มาตรฐานความรู้สึกลึกทางบวกและความรู้สึกลึกทางลบ

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1. มาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ผู้วิจัยสร้างมาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากการศึกษาค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพบว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ และ 2 เงื่อนไข ผู้วิจัยได้ประมวลคุณลักษณะของบุคคลและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีความสอดคล้องกับสาระสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยนำองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2547) และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้ง 12 ประการ (อภิชัย พันธเสน, 2550) มาสร้างเป็นข้อความในมาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าพฤติกรรมทั้ง 12 ประการมีความครอบคลุมคุณลักษณะของบุคคลที่มีความสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงนำมาเป็นองค์ประกอบหลักในการสร้างข้อกระทง

1.2 จากองค์ประกอบทั้ง 12 ประการนี้ จึงนำไปสู่การสร้างข้อกระทงจำนวน 125 ข้อ โดยพยายามสร้างข้อกระทงให้มีจำนวนข้อที่เท่ากันในแต่ละองค์ประกอบ รวมถึงพยายามสร้างข้อกระทงทางบวกและทางลบให้มีจำนวนข้อที่เท่ากันในแต่ละองค์ประกอบด้วย จากนั้นนำข้อกระทงที่สร้างขึ้นส่งให้ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพร อุวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษา จากนั้นจึงนำข้อกระทงไปปรับปรุงแก้ไข จึงได้มาตรฐานการดำรงชีพตามหลัก

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีข้อกระทงจำนวน 125 ข้อ โดยประกอบด้วย ข้อกระทงทางบวกจำนวน 63 ข้อ และข้อกระทงทางลบจำนวน 62 ข้อ มีช่วงการตอบ 5 ช่วง คือ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย, 3 หมายถึง ไม่เห็นด้วยและเห็นด้วยพอๆกัน, 4 หมายถึง เห็นด้วย และ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง

1.3 นำข้อกระทงที่แก้ไขเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในชั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่รู้ลักษณะอยู่แล้ว ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตติโศก จำนวน 30 คน ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูง เพราะสำนักสันตติโศกสอนคนให้อยู่อย่างสมถะและดำรงชีพแบบเรียบง่าย และพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งคาดว่าจะจะเป็นกลุ่มที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในบริบทสังคมเมืองเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสังคมที่มีการบริโภคนิยมสูง

1.4 นำคะแนนของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ข้อกระทง (item analysis) โดยการทดสอบสถิติที่ระหว่างกลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตติโศกและกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนทั่วไป พบว่า จากข้อกระทงทั้งหมด 125 ข้อ มีข้อกระทงที่ผ่านการคัดเลือกจำนวน 63 ข้อ และเมื่อนำไปคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่นๆ ทั้งหมดในมาตร (Corrected Item-Total Correlation หรือ CITC) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 พบว่า มีข้อกระทงที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 58 ข้อ เป็นข้อกระทงทางบวก จำนวน 26 ข้อ และข้อกระทงทางลบ จำนวน 32 ข้อ มีค่าแอลฟาเท่ากับ .93

1.5 การหาความตรง (validity) ของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทดสอบโดยนำมาตรวัดที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อกระทงจำนวน 58 ข้อ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในชั้นการหาความตรง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่รู้ลักษณะอยู่แล้ว ซึ่งไม่ใช่กลุ่มคนเดียวกับที่ใช้ในชั้นวิเคราะห์ข้อกระทง ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตติโศก จำนวน 30 คน และกลุ่มพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน เหตุผลสำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้คล้ายกับเหตุผลในชั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง โดยวิธีการนำค่าเฉลี่ยของกลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตติโศกและกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนทั่วไปมาทดสอบความแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มบุคคลที่คาดว่าจะมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูง มีคะแนนจากมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง ($M = 4.31, SD = 0.30$) สูงกว่ากลุ่มบุคคลที่คาดว่าจะมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่ำ ($M = 3.64, SD = 0.33$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(58) = 8.19, p = .000$ (หนึ่งหาง)

เมื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอีกครั้งพบว่า มีค่า .94 แสดงว่า มาตรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถจำแนกบุคคลที่มีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงและต่ำออกจากกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อกระทงที่ผ่านการวิเคราะห์เมื่อแบ่งตามพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2550) มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3

จำนวนข้อกระทงทางบวกและข้อกระทงทางลบในขั้นการหาความตรงของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิตตาม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชาติ พันธเสน, 2550)	จำนวน ข้อกระทง ทางบวก	จำนวน ข้อกระทง ทางลบ	จำนวน ข้อกระทง ทั้งหมด
1. ความพอประมาณ	2	3	5
2. ความมีเหตุผล	2	1	3
3. ความประหยัด	3	5	8
4. ความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม	4	3	7
5. ความมีระเบียบวินัย	0	4	4
6. การมีสติสัมปชัญญะ	2	3	5
7. ความอดทนและความเพียร	3	0	3
8. ความกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน บรรพบุรุษ	4	2	6
9. ความไม่ประมาท	1	2	3
10. ความเสียสละ	2	1	3
11. ความสามัคคี	2	3	5
12. ความรับผิดชอบต่อสังคม	1	5	6
รวม	26 ข้อ	32 ข้อ	58 ข้อ

1.6 การคำนวณคะแนนของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เนื่องจากข้อกระทงในแต่ละองค์ประกอบมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบ
ก่อน จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยจากทั้ง 12 องค์ประกอบไปหาค่าเฉลี่ยอีกครั้ง จึงจะได้คะแนนของการตอบ
แบบสอบถาม

2. มาตรการวัดความสุขเชิงอัตวิสัย

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาความสุขเชิงอัตวิสัยตามแนวทางการศึกษาของ Diener (2005) ที่มีองค์ประกอบทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 องค์ประกอบที่หนึ่ง คือ ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) ผู้วิจัยนำมาตราวัดความพึงพอใจในชีวิต (satisfaction with life scale) ที่แปลและพัฒนาโดย วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์ (2543) จากมาตราของ Pavot และ Diener (1993) เพื่อวัดความพึงพอใจในชีวิตของกลุ่มตัวอย่างจริง เป็นมาตราวัดแบบมาตรรวมการประมาณค่า มีข้อกระทงทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ มีช่วงการตอบ จำนวน 5 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง การหาคุณภาพของมาตรได้มาจากการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน และนำคะแนนไปวิเคราะห์ข้อกระทงรายข้อ (item analysis) ด้วยวิธีกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำ โดยเรียงคะแนนจากการตอบมาตรวัดทั้งหมดตั้งแต่คะแนนสูงสุดไปยังคะแนนต่ำสุด จากนั้นแยกผู้ที่ได้คะแนนอยู่ในเปอร์เซ็นต์ไตนที่ 73 หรือสูงกว่าเป็นกลุ่มสูง และผู้ที่ได้คะแนนอยู่ในเปอร์เซ็นต์ไตนที่ 27 หรือต่ำกว่าเป็นกลุ่มต่ำ จากนั้นจึงนำคะแนนของการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำไปทดสอบสถิติที (t-test) เพื่อคัดข้อกระทงที่มีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่า ข้อกระทงจำนวน 5 ข้อผ่านการวิเคราะห์ทั้งหมด จากนั้นนำไปคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่น ๆ ทั้งหมดในมาตร โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่า มีนัยสำคัญทุกข้อและมาตรนี้มีค่าแอลฟาเท่ากับ .71 มีการหาความตรงร่วมสมัย (concurrent validity) โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบมาตรวัดสองมาตร คือ 1) มาตรวัดนี้ และ 2) มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตของ จูร์ริตน์ ซุ่มอิม (2537) จากนั้นนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการตอบมาตรวัดทั้งสอง พบว่า มาตรวัดทั้งสองมาตรมีสหสัมพันธ์ทางบวกเท่ากับ .66 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (หนึ่งหาง)

2.2 องค์ประกอบที่สองและสาม คือ ความรู้สึกทางบวก (positive affect) และความรู้สึกทางลบ (negative affect) ผู้วิจัยนำมาตราวัดที่แปลและพัฒนาโดย สาริณี วิเศษสร (2540) จากมาตราวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ (PANAS) ของ Watson, Clark, และ Tellegen (1988) เพื่อวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบของกลุ่มตัวอย่างจริง เป็นมาตราวัดแบบมาตรรวมการประมาณค่า มีข้อกระทงทั้งสิ้นจำนวน 30 ข้อ มีช่วงการตอบ 5 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือ รู้สึกน้อยมากหรือแทบจะไม่รู้สึกเลย จนถึง 5 คือ รู้สึกอย่างมาก นำมาตรวัดไปประเมินคุณภาพ โดยให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน

80 คน ตอบมาตรวจวัด จากนั้นนำคะแนนมาวิเคราะห์ข้อกระทง (item analysis) ใช้วิธีการคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกับข้ออื่นทั้งหมดของมาตร มาตรวจวัดความรู้สึกทางบวกและทางลบมีการวัดใน 4 ช่วงเวลา เนื่องจากในการศึกษาครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการประเมินอารมณ์โดยทั่วไป จึงนำเสนอเฉพาะค่าแอลฟาในช่วงอารมณ์ทั่วไป ดังนี้ มาตรวจวัดความรู้สึกทางบวก มีค่าแอลฟาเท่ากับ .91 และ มาตรวจวัดความรู้สึกทางลบในช่วงมีค่าแอลฟาเท่ากับ .86 ในการคำนวณคะแนนจากมาตรวัดนี้ ผู้วิจัยเลือกคิดคะแนนของมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและทางลบ เฉพาะช่วงอารมณ์โดยทั่วไปเท่านั้น เนื่องจากตามแนวคิดทฤษฎีเรื่องความสุขที่ได้นำเสนอว่า ความสุขเชิงอัตวิสัย หมายถึง การที่บุคคลประเมินชีวิตในภาพรวมของบุคคลเองบนมาตรฐานของตน ซึ่งเป็นการวัดลักษณะความรู้สึกโดยทั่วไป รวมถึงในการศึกษาของ สวารินี วิเศษศรี ได้คำนวณคะแนนเฉพาะในช่วงเวลาดังกล่าวเช่นกัน การหาความเที่ยงได้จากการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับผลรวมของข้อกระทงอื่นทั้งหมดของมาตร จากนั้นนำไปทดสอบสถิติที่ระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำและคัดข้อกระทงที่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับการหาความตรงของมาตร โดยใช้วิธีการหาความตรงร่วมสมัยระหว่างมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและทางลบของ Watson และคณะ กับมาตรวัดความรู้สึก Affectometer 2 ของ Kammann และ Flett (1983) โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างในชั้นสร้างมาตรจำนวน 75 คน และให้ตอบมาตรทั้งสองชุด พบว่า มาตรวัดทั้งสองชุดมีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกเท่ากับ .69 ที่ระดับนัยสำคัญ .001 (หนึ่งหาง)

สำหรับมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต มาตรวัดความรู้สึกทางบวก และมาตรวัดความรู้สึกทางลบ ในแต่ละมาตรมีเพียงองค์ประกอบเดียว ดังนั้นในแต่ละมาตรจึงใช้วิธีหาผลรวมของคะแนนจากข้อกระทงทั้งหมดก่อน จากนั้นจึงนำมาหาค่าเฉลี่ยจากจำนวนข้อกระทงในมาตรนั้น จึงจะได้คะแนนของการตอบแบบสอบถามในแต่ละมาตร

การคำนวณคะแนนของความสุขเชิงอัตวิสัยในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้มีวัตถุประสงค์และการตั้งสมมติฐานที่มีตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัยเท่านั้น ดังนั้น ในการคำนวณคะแนนของมาตรวัดความสุขเชิงอัตวิสัย จึงคำนวณเป็นคะแนนรวมของความสุขเชิงอัตวิสัยเนื่องจากข้อกระทงในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต มาตรวัดความรู้สึกทางบวก และมาตรวัดความรู้สึกทางลบ มีจำนวนไม่เท่ากัน จึงใช้วิธีหาค่าเฉลี่ยของคะแนนแต่ละมาตรวัดก่อน นอกจากนี้ในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิตและมาตรวัดความรู้สึกทางบวกเป็นข้อกระทงทางบวกทั้งหมด ดังนั้นใน

มาตรวัดความรู้สึกทางลบที่เป็นข้อกระทงทางลบทั้งหมด จึงต้องกลับคะแนนในมาตรวัดก่อน จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยจากมาตรวัดทั้ง 3 มาตรไปคำนวณหาค่าเฉลี่ยอีกครั้ง จึงจะได้คะแนนของการตอบแบบสอบถามในตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจริงในงานวิจัย คือ เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น เบื้องต้นผู้วิจัยเดินทางไปยังหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อติดต่อผู้นำชุมชนและแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยโดยสังเขป โดยผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ไปยังสมาชิกในชุมชน หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเริ่มแจกแบบสำรวจ โดยเริ่มจากการทักทายอย่างเป็นทางการ แนะนำตนเอง และสอบถามถึงความสะดวกของเวลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสำรวจ เมื่อกลุ่มตัวอย่างทำแบบสำรวจเรียบร้อยแล้ว จึงถามถึงสารทุกข์สุกดิบและความเป็นอยู่ในปัจจุบันเล็กน้อย จากนั้นจึงกล่าวขอบคุณและกล่าวคำลากกลุ่มตัวอย่าง

หากในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้น้อย จะใช้การสัมภาษณ์และอธิบายเกี่ยวกับวิธีการตอบคำถามอย่างละเอียด ผู้วิจัยได้สร้างกระดาษคำตอบขนาดใหญ่ประมาณขนาดกระดาษ A4 ที่มีช่องคำตอบและหมายเลขของระดับช่วงการตอบกำกับอยู่อย่างชัดเจน วิธีการตอบแบบสำรวจ คือ ผู้วิจัยจะต้องอ่านข้อความให้กลุ่มตัวอย่างฟังทีละหนึ่งข้อความ หลังจากที่ผู้วิจัยได้อ่านข้อความในมาตรวัดแต่ละข้อจบแล้ว กลุ่มตัวอย่างจึงชี้ช่องคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองมากที่สุด ในกระดาษคำตอบขนาดใหญ่ จากนั้นผู้วิจัยจึงเช็คคำตอบของกลุ่มตัวอย่างลงในแบบสำรวจจริง

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร โดยศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ทั้งนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับต่อไปนี้

เพื่อความสะดวกในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล จึงขอใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่างๆ ดังนี้

N หมายถึง จำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ใช้ในการวิจัย

M หมายถึง ค่ามัธยฐานเลขคณิตของคะแนน

SD หมายถึง ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

r หมายถึง สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

B หมายถึง สัมประสิทธิ์ความถดถอย

β หมายถึง สัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน

$SE B$ หมายถึง ค่าคลาดเคลื่อนมาตรฐานของ B

R หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงซ้อน

R^2 หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ

LSEP หมายถึง การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

LS หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิต

PANAS หมายถึง ความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ

PA หมายถึง ความรู้สึกทางบวก

NA หมายถึง ความรู้สึกทางลบ

SWB หมายถึง ความสุขเชิงอัตวิสัย

AGRI หมายถึง กลุ่มตัวอย่างอาชีพเกษตรกร

HI-AGRI	หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง
LO-AGRI	หมายถึง กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป
LAND	หมายถึง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร
INCOME	หมายถึง รายได้ของครัวเรือน
MEM	หมายถึง จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตอนที่ 1 ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 200 คน และเป็นเกษตรกรทั่วไปในจังหวัดขอนแก่นจำนวน 200 คน ทุกคนต้องตอบมาตรวัดทั้งหมด 2 มาตร ได้แก่ 1) มาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) มาตรวัดความสุขเชิงอัตวิสัย ประกอบด้วย มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต มาตรวัดความรู้สึกลึกทางบวกและทางลบ โดยสามารถจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ของครัวเรือนจากการทำการเกษตร ดังรายละเอียดในตารางที่

4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4

จำนวนและร้อยละของตัวอย่างจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ของ
ครัวเรือน (N = 400)

ตัวแปร	ลักษณะ	จำนวน (คน)			ร้อยละ		
		HI- AGRI	LO- AGRI	รวม	HI- AGRI	LO- AGRI	รวม
1. เพศ	ชาย	75	81	156	37.50	40.50	39.00
	หญิง	125	119	244	62.50	59.50	61.00
	รวม	200	200	400	100.00	100.00	100.00
2. อายุ	18-25	6	10	16	3.00	5.00	4.00
	26-33	19	17	36	9.50	8.50	9.00
	34-41	27	44	71	13.50	22.00	17.80
	42-49	87	83	170	43.50	41.50	42.40
	ตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป	61	46	107	30.50	23.00	26.80
	รวม	200	200	400	100.00	100.00	100.00
3. ระดับ การศึกษา	ประถมศึกษา	133	135	268	66.50	67.50	67.00
	มัธยมศึกษาตอนต้น	41	33	74	20.50	16.50	18.40
	ปวส. / ปวช.	12	16	28	6.00	8.00	7.00
	มัธยมศึกษาตอนปลาย	2	3	5	1.00	1.50	1.30
	ปริญญาตรี	12	13	25	6.00	6.50	6.30
	รวม	200	200	400	100.00	100.00	100.00
4. สถานภาพ	โสด	13	14	27	6.50	7.00	6.70
	สมรส / อยู่ด้วยกัน	163	161	324	81.50	80.50	81.00
	หย่าร้าง / หม้าย / แยกกันอยู่	24	25	49	12.00	12.50	12.30
	รวม	200	200	400	100.00	100.00	100.00

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะ	จำนวน (คน)			ร้อยละ		
		HI-	LO-	รวม	HI-	LO-	รวม
		AGRI	AGRI		AGRI	AGRI	
5. รายได้ของ ครัวเรือน	ไม่เกิน 5,000 บาท/เดือน	30	3	33	15.00	1.50	8.30
	5,001-10,000 บาท/เดือน	107	62	169	53.50	31.00	42.20
	10,001-20,000 บาท/เดือน	54	107	161	27.00	53.5	40.30
	20,001-30,000 บาท/เดือน	5	25	30	2.50	12.50	7.50
	$\geq 30,001$ บาท/เดือน	4	3	7	2.00	1.50	1.70
	รวม	200	200	400	100.00	100.00	100.00

ตอนที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

สมมติฐานข้อที่ 1 การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สหประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson correlation) ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัย โดยคำนวณจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน พบว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $r(398) = .66, p = .000$ (หนึ่งหาง) ความพึงพอใจในชีวิตมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $r(398) = .90, p = .000$ (หนึ่งหาง) ความพึงพอใจในชีวิตมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $r(398) = .67, p = .000$ (หนึ่งหาง) ความรู้สึกทางบวกมีสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัย การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความพึงพอใจในชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เรียงตามลำดับ) , $r(398) = .73, p = .000$ (หนึ่งหาง), $r(398) = .46, p = .000$ (หนึ่งหาง) และ $r(398) = .51, p = .000$ (หนึ่งหาง) ความรู้สึกทางลบมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความสุขเชิงอัตวิสัยและความรู้สึกทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ (เรียงตามลำดับ), $r(398) = -.27, p = .000$ (หนึ่งหาง) และ $r(398) = -.14, p = .002$ (หนึ่งหาง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) ความพึงพอใจในชีวิต (LS) ความรู้สึกทางบวก (PA) และความรู้สึกทางลบ (NA) ($N = 400$)

	SWB	LSEP	LS	PA	NA
SWB	(.89)				
LSEP	.66*** (.000)	(.94)			
LS	.90*** (.000)	.67*** (.000)	(.91)		
PA	.73*** (.000)	.46*** (.000)	.51*** (.000)	(.89)	
NA	-.27*** (.000)	.01 (.405)	.10* (.026)	-.14** (.002)	(.90)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บในเส้นทแยงมุม หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ความคงที่ภายในแบบแอลฟา

ครอนบาค (α) ของแต่ละมาตรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวเลขในวงเล็บนอกเส้นทแยงมุม หมายถึง ระดับนัยสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตอนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2

สมมติฐานข้อที่ 2 ในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 เป็นการทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติที่แบบกลุ่มที่เป็นอิสระ

จากกัน (*t*-test independent groups) โดยนำคะแนนเฉลี่ยระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 200 คน และในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป จำนวน 200 คน มาเปรียบเทียบความแตกต่าง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัย ($M = 4.09, SD = 0.44$) สูงกว่าในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 3.40, SD = 0.37$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ, $t(398) = 16.90, p = .000$ (หนึ่งหาง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6

การวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยระหว่างกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป

AGRI	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
HI-AGRI	200	4.09	0.44	16.90***	.000
LO-AGRI	200	3.40	0.37		

*** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3

สมมติฐานข้อที่ 3 การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) ด้วยการใส่ตัวแปรทำนายพร้อมกัน (enter) ตัวแปรทำนายมี 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร

3) รายได้ของครัวเรือน

4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัย โดยคำนวณจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 คน เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวกับความสุขเชิงอัตวิสัย

เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (measures of collinearity) พบว่า ในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีค่าเกณฑ์ความคลื่อน (tolerance) มากกว่า .19 และมีค่าปัจจัยปรับตามความแปรปรวนเพื่อ (variance inflation factor) หรือ VIF น้อยกว่า 5.3 ดังนั้น ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรเป็นอิสระจากกัน จึงไม่ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (Hair, Black, Babin, Anderson, & Tatham, 2006)

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับความสุขเชิงอัตวิสัยเท่ากับ .66 ($R = .66, p < .001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ 44 ($R^2 = .44, p < .001$) ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีน้ำหนักในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .65 ($p < .001$) ดังนั้นตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักในการทำนายอย่างมีนัยสำคัญเพียงตัวแปรเดียวดังรายละเอียดในตารางที่ 8 และภาพที่ 3

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7

เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) (N = 400)

	SWB	LSEP	LAND	INCOME	MEM
SWB	(.52)				
LSEP	.66*** (.000)	(.52)			
LAND	-.04 (.237)	-.06 (.123)	(.50)		
INCOME	-.16** (.001)	-.21*** (.000)	.59*** (.000)	(.52)	
MEM	-.08 (.062)	-.03 (.300)	-.02* (.026)	.05 (.323)	(.36)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บในเส้นทแยงมุม หมายถึง ค่า measure of sampling adequacy หรือ MSA ของแต่ละตัวแปร

ตัวเลขในวงเล็บนอกเส้นทแยงมุม หมายถึง ระดับนัยสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

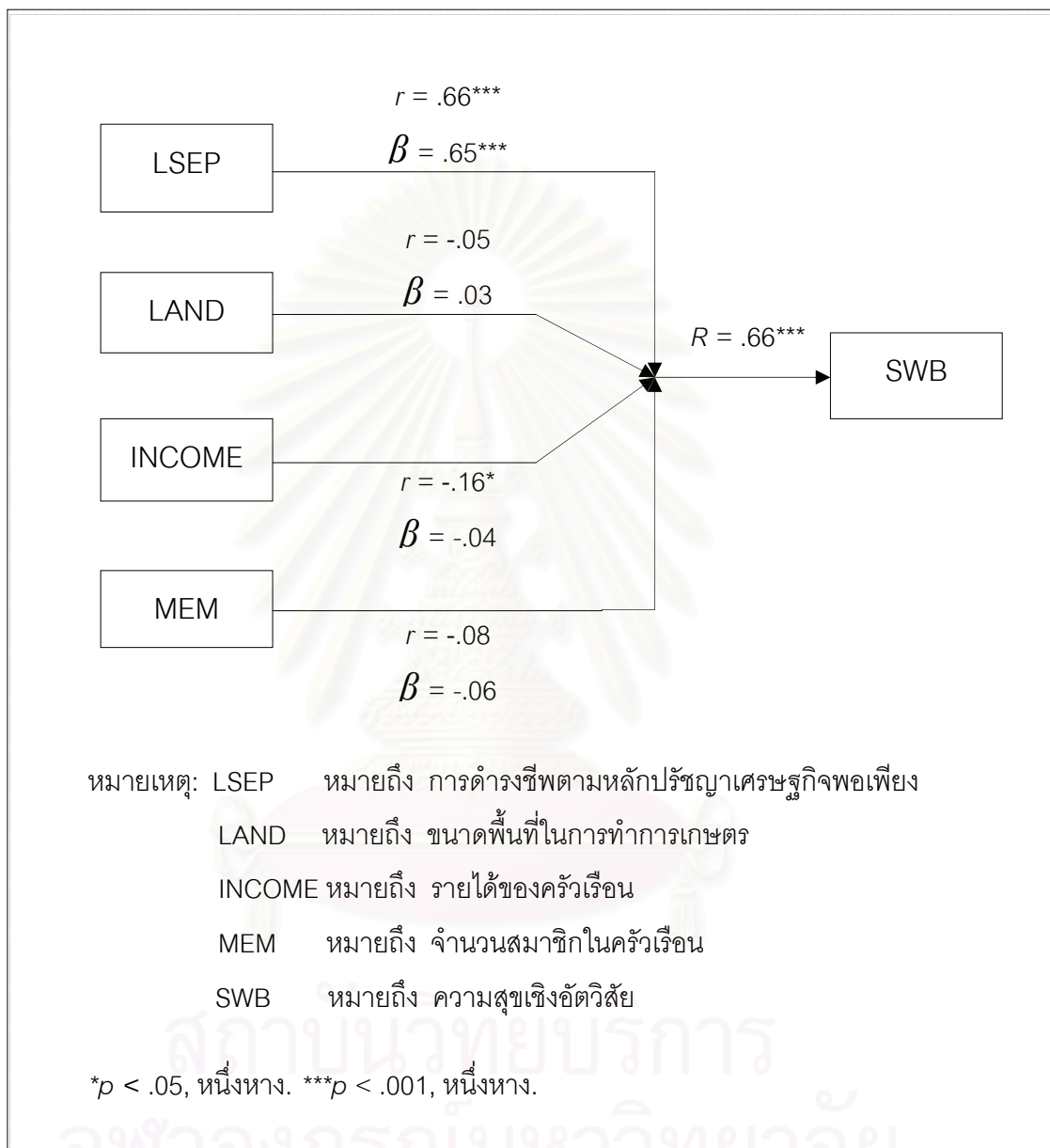
* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตารางที่ 8

การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกร (N = 400)

ตัวแปร	r	B	SE B	β	R	R^2
LSEP	.66***	0.78	0.05	.65***	.66***	.44
LAND	-.05	0.00	0.00	.03		
INCOME	-.16*	-0.02	0.03	-.04		
MEM	-.08	-0.03	0.02	-.06		

* $p < .05$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัย

ตอนที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4

สมมติฐานข้อที่ 4 ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว แต่ยกเว้นตัวแปรรายได้ของครัวเรือน

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ทดสอบด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression) ด้วยการใส่ตัวแปรทำนายพร้อมกัน (enter) ตัวแปรทำนายมี 4 ตัวแปร ได้แก่

- 1) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร
- 3) รายได้ของครัวเรือน
- 4) จำนวนสมาชิกในครอบครัว

ตัวแปรตาม คือ ความสุขเชิงอัตวิสัย โดยคำนวณจากกลุ่มตัวอย่างที่แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- 1) กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 200 คน
- 2) กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป จำนวน 200 คน

เมื่อพิจารณาค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (measures of collinearity) พบว่า ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีค่าเกณฑ์ความคลาดเคลื่อน (tolerance) มากกว่า .19 และมีค่าปัจจัยปรับตามความแปรปรวนเพื่อ (variance inflation factor) หรือ VIF น้อยกว่า 5.3 เช่นกัน ดังนั้น ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรเป็นอิสระจากกัน จึงไม่ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย (Hair et al., 2006)

รายละเอียดในตารางที่ 10 และภาพที่ 4 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปรมีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับความสุขเชิงอัตวิสัยเท่ากับ .55 ($R = .55, p < .001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ

ละ 30 ($R^2 = .30, p < .001$) โดยตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพียงมี
 น้ำหนักในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
 มาตรฐาน (β) เท่ากับ .50 ($p < .001$) ดังนั้นตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึง
 เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักในการทำนายอย่างมีนัยสำคัญเพียงตัวแปรเดียวในกลุ่มผู้ที่มีการดำรงชีพตาม
 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูง

รายละเอียดในตารางที่ 12 และภาพที่ 5 เมื่อพิจารณาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายทั้ง
 4 ตัวแปรกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปร
 ทำนายทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับความสุขเชิงอัตวิสัยเท่ากับ .25 ($R = .25, p$
 $< .05$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ 6 ($R^2 = .06, p < .05$)
 โดยตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีน้ำหนักในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัย
 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .21 ($p < .001$) ดังนั้น
 ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักในการทำนายอย่างมี
 นัยสำคัญเพียงตัวแปรเดียวในกลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป

ตารางที่ 9

เมตริกสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$)

	SWB	LSEP	LAND	INCOME	MEM
SWB	(.45)				
LSEP	.21** (.001)	(.42)			
LAND	-.02 (.411)	.07 (.166)	(.49)		
INCOME	-.00 (.493)	.01 (.453)	.72*** (.000)	(.49)	
MEM	-.13 (.036)	.02 (.383)	.01 (.438)	.11 (.063)	(.33)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บในเส้นทแยงมุม หมายถึง ค่า measure of sampling adequacy หรือ MSA ของแต่ละตัวแปร

ตัวเลขในวงเล็บนอกเส้นทแยงมุม หมายถึง ระดับนัยสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตารางที่ 10

การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$)

ตัวแปร	r	B	$SE B$	β	R	R^2
LSEP	.52***	0.71	0.09	.50***	.55***	.30
LAND	.19**	0.00	0.00	.12		
INCOME	.18**	0.04	0.04	.07		
MEM	.00	0.01	0.02	.01		

** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตารางที่ 11

เมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย (SWB) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (LSEP) จำนวนพื้นที่ในการทำเกษตร (LAND) รายได้ของครัวเรือน (INCOME) และจำนวนสมาชิกในครอบครัว (MEM) ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($n = 200$)

	SWB	LSEP	LAND	INCOME	MEM
SWB	(.55)				
LSEP	.52*** (.000)	(.53)			
LAND	.18** (.005)	.11 (.065)	(.56)		
INCOME	.18** (.005)	.12* (.048)	.47*** (.000)	(.56)	
MEM	.00 (.479)	.00 (.476)	-.07 (.157)	-.03 (.318)	(.59)

หมายเหตุ ตัวเลขในวงเล็บในเส้นทแยงมุม หมายถึง ค่า measure of sampling adequacy หรือ MSA ของแต่ละตัวแปร

ตัวเลขในวงเล็บนอกเส้นทแยงมุม หมายถึง ระดับนัยสำคัญจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

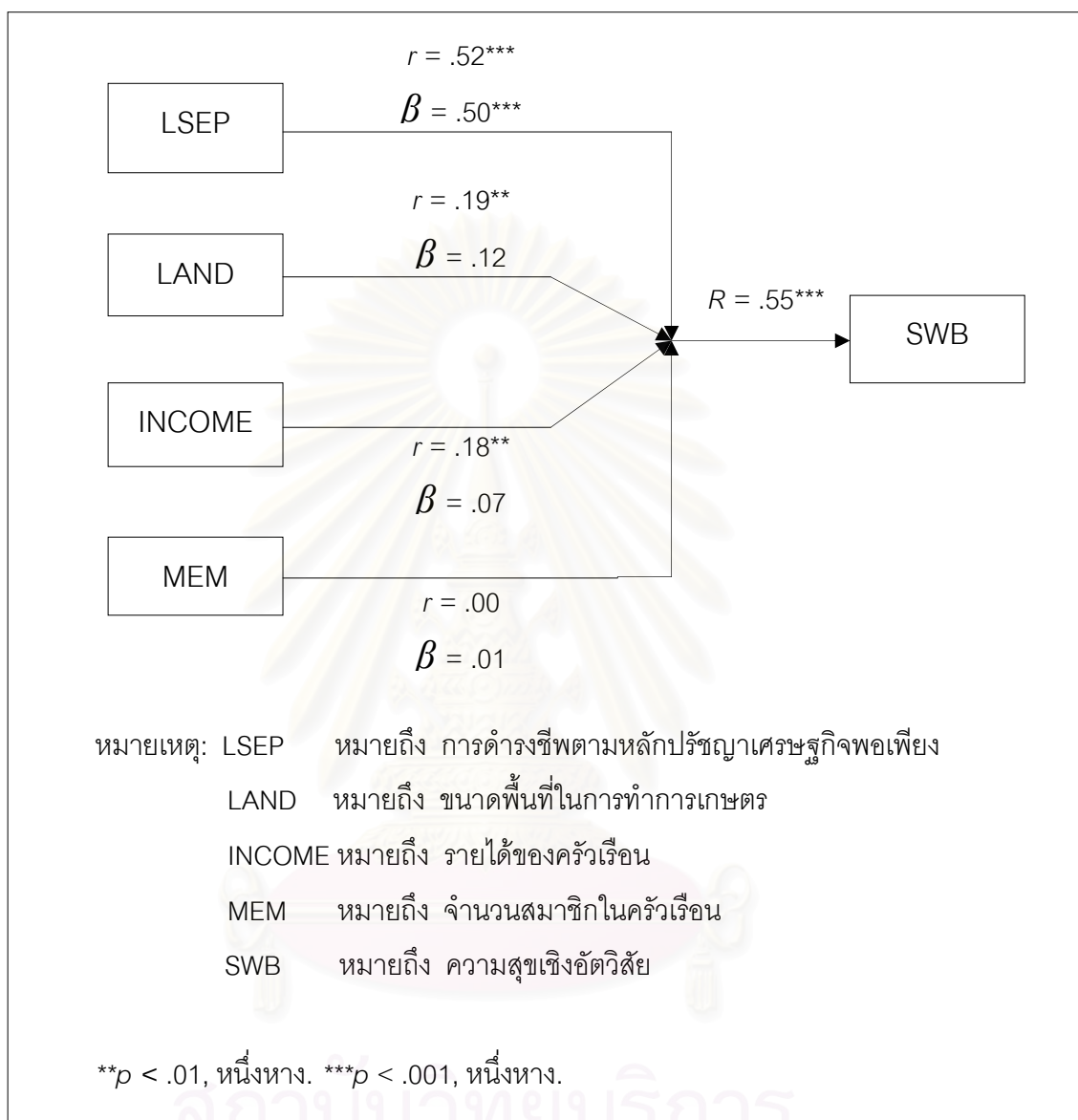
* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ตารางที่ 12

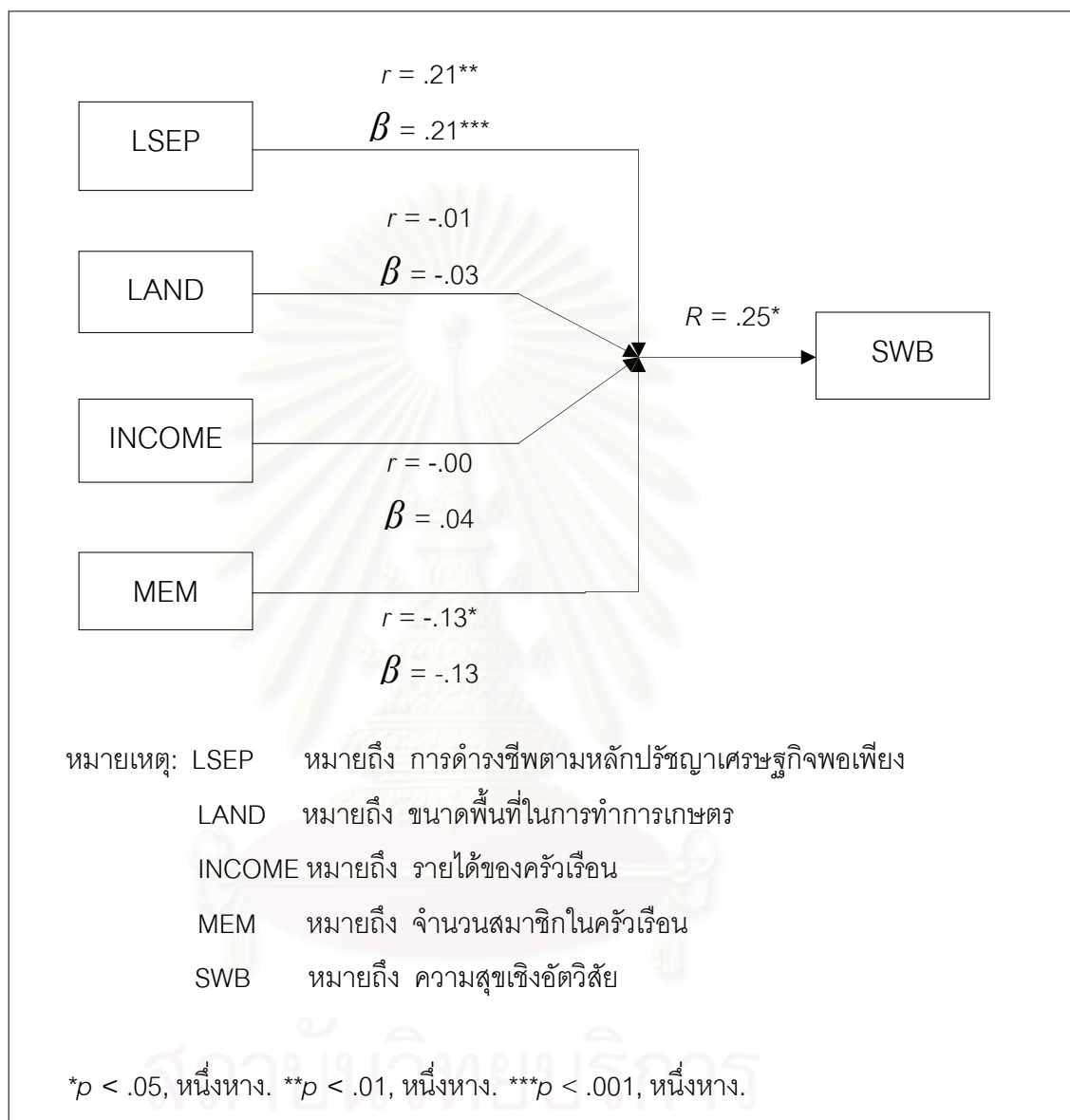
การวิเคราะห์ความถดถอยของตัวแปรที่ทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($n = 200$)

ตัวแปร	r	B	$SE B$	β	R	R^2
LSEP	.21**	0.25	0.08	.21***	.25*	.06
LAND	-.01	-0.00	0.00	-.03		
INCOME	-.00	0.02	0.05	.04		
MEM	-.13*	-0.04	0.02	-.13		

* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง. *** $p < .001$, หนึ่งหาง.

ภาพที่ 4 ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$)

ภาพที่ 5 ความสัมพันธ์ของการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($n = 200$)

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานทั้งหมดที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยขอสรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ข้อ	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
1	การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย	สนับสนุนสมมติฐาน $r(398) = .66, p = .000$ (หนึ่งหาง)
2	ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป	สนับสนุนสมมติฐาน $t(398) = 16.90, p = .000$ (หนึ่งหาง)
3	การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดที่ดินในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้	สนับสนุนสมมติฐาน $R = .66, p < .001$ $R^2 = .44, p < .001$ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\beta = .65, p < .001$ ขนาดที่ดินในการทำการเกษตร $\beta = .03, p = .573$ รายได้ของครัวเรือน $\beta = -.03, p = .466$ จำนวนสมาชิกในครอบครัว $\beta = -.06, p = .123$

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ข้อ	สมมติฐาน	ผลการทดสอบ
4	ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว แต่ยกเว้นตัวแปรรายได้ของครัวเรือน	<p>สนับสนุนสมมติฐาน เพียงบางส่วน (เรียงลำดับกลุ่มตามสมมติฐาน)</p> <p>$R = .55, p < .001$ และ $.25, p < .01$</p> <p>$R^2 = .30, p < .001$ และ $.06, p < .01$</p> <p>การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง $\beta = .50, p < .001$ และ $0.21, p < .01$</p> <p>ขนาดที่ดินในการทำเกษตร $\beta = .12, p = .091$ และ $-0.03, p = .735$</p> <p>รายได้ของครัวเรือน $\beta = .07, p = .325$ และ $0.03, p = .722$</p> <p>จำนวนสมาชิกในครอบครัว $\beta = .01, p = .824$ และ $-0.13, p = .058$</p>

บทที่ 4

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในเกษตรกร” ที่ได้นำเสนอในบทที่ผ่านมาแล้ว ผู้วิจัยขออภิปรายผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัย

จากสมมติฐานข้อที่ 1 การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย และ สมมติฐานที่ 2 ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานทั้งสมมติฐานที่ 1 และ 2

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ผู้วิจัยพบว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญและมีค่าสหสัมพันธ์ค่อนข้างสูง จึงอาจกล่าวได้ว่า เกษตรกรยิ่งมีการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตสูงเท่าใด ก็ยิ่งมีความสุขเชิงอัตวิสัยสูงขึ้นด้วย

การทดสอบเพิ่มเติมพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย ความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบ สามารถเชื่อมโยงไปยังการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis หรือ EFA) พบว่า ตัวแปรความพึงพอใจในชีวิต และตัวแปรความรู้สึกทางบวกมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยในระดับสูง สำหรับตัวแปรความรู้สึกทางลบมีสหสัมพันธ์ทางลบกับตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย ดังนั้น ตัวแปรความพึงพอใจในชีวิตและตัวแปรความรู้สึกทางบวกควรอยู่ในองค์ประกอบเดียวกันกับความสุขเชิงอัตวิสัย ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การวัดความสุขเชิงอัตวิสัยอาจวัดตัวแปรเพียง 2 มิติ คือ ตัวแปรความพึง

พอใจในชีวิตและตัวแปรความรู้สึกทางบวก เมื่อทดสอบความเที่ยง (reliability) ในตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยที่มีเพียง 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต และ 2) ความรู้สึกทางบวก พบว่ามีค่าแอลฟาเท่ากับ .91 สำหรับความสุขเชิงอัตวิสัยที่มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในชีวิต 2) ความรู้สึกทางบวก และ 3) ความรู้สึกทางลบ มีค่าแอลฟาเท่ากับ .89 สำหรับการพิจารณาองค์ประกอบของความสุขเชิงอัตวิสัยนั้น การศึกษาอิทธิพลของ Howell และ Howell (2008) ชี้ให้เห็นว่า ความสุขเชิงอัตวิสัยควรวัดจากความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) ซึ่งเป็นการประเมินทางปัญญา มากกว่าการวัดจากความสุข (happiness) ซึ่งเป็นการประเมินทางอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงงานวิจัยของ Kuppens, Realo, และ Diener (2008) ได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในชีวิต ความรู้สึกทางบวก และความรู้สึกทางลบ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8,557 คน จาก 46 ประเทศ พบว่า ประสบการณ์ความรู้สึกทางบวกมีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต และประสบการณ์ความรู้สึกทางลบมีสหสัมพันธ์ทางลบกับความพึงพอใจในชีวิต

นอกจากนี้การทดสอบความเหมาะสมของข้อมูลโดยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis) พบว่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) มีค่าเท่ากับ .44 ซึ่งน้อยกว่า .5 จึงถือว่าข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ไม่เหมาะสมที่จะใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Hair et al., 2006)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2551) และผลการวิจัยเรื่องการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โดย อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้ที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับสูงมีความสุขมากกว่าผู้ที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำหรือผู้ที่ไม่ได้ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพเลย ดังนั้น ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศไทยและหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จึงควรมีการส่งเสริม สนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นอาชีพที่สำคัญ

ของประเทศ

ตอนที่ 2 การทำนายความสุขเชิงอัตวิสัย

จากสมมติฐานที่ 3 การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำ การเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้ และจากสมมติฐานที่ 4 ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว แต่ยกเว้นตัวแปรรายได้ของครัวเรือน ในสมมติฐานที่ 3 ผลการวิจัยสนับสนุนการวิจัย และในสมมติฐานที่ 4 ผลการวิจัยสนับสนุนการวิจัยเพียงบางส่วน

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปร ได้แก่ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับความสุขเชิงอัตวิสัยเท่ากับ .66 ($R = .66, p < .001$) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ 44 ($R^2 = .44, p < .001$) โดยมีตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีน้ำหนักในการทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .65 ($p < .001$) ดังนั้นตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักในการทำนายสูงที่สุด

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 พบว่า ทั้งในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัวแปร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณกับความสุขเชิงอัตวิสัยเท่ากับ .55 ($R = .55, p < .001$) และ .25 ($R = .25, p < .05$) (เรียงตามลำดับกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป) และสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขเชิงอัตวิสัยได้ร้อยละ 30 ($R^2 = .30, p < .001$) และร้อยละ 6 ($R^2 = .06, p < .05$) การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าสัมประสิทธิ์การ

ถดถอยมาตรฐาน (β) เท่ากับ .50 ($p < .001$) และ .21 ($p < .001$) นั้นหมายความว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่ารายได้ของครัวเรือน

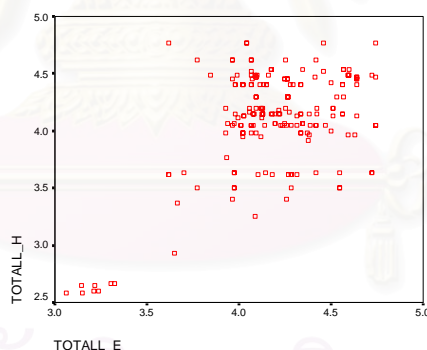
ผลการทดสอบในงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรธรณี แกมเกตู (2547) และศศิพร ปาณิกบุตร (2544) ที่แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรขนาดที่ดินทำกินของครอบครัวและตัวแปรจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายการพึงพาตนเอง แสดงให้เห็นว่า ในการศึกษาครั้งนี้ ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้ด้วยเช่นกัน

ในผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 พบว่า รายได้ของครัวเรือนสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยร่วมกับตัวแปรอื่นได้ แม้ว่ารายได้ของครัวเรือนไม่สามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยของเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปได้สูงกว่าการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังแนวคิดและผลการศึกษาของ Lyubomirsky และคณะ (2005) ที่ว่าตัวแปรรายได้มีสหสัมพันธ์กับความสุขสูง โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา และบุคคลที่มีความยากจน แต่อย่างไรก็ตาม มีผลการศึกษาที่อธิบายเรื่องรายได้ของบุคคลว่า เมื่อบุคคลสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรคได้แล้ว รายได้ที่เพิ่มขึ้นของบุคคลจะไม่ทำให้บุคคลมีความสุขเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ดังผลการศึกษาของ Diener และคณะ (1993) และ Diener และ Diener (1995) ที่พบว่า ผู้ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นไม่ได้มีความสุขมากไปกว่าผู้ที่มีรายได้ไม่เพิ่มขึ้นเลย เนื่องจากเงินสามารถสร้างความสุขได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น รายได้จะสัมพันธ์กับการเพิ่มขึ้นของความพึงพอใจในชีวิต เฉพาะในช่วงที่รายได้นั้นต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเท่านั้น การเพิ่มขึ้นของรายได้ส่วนที่มากกว่าค่าเฉลี่ยกลับไม่มีผลให้บุคคลมีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่า ความสุขของกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยที่สุดมีความสุขแตกต่างจากกลุ่มคนที่มีรายได้มากที่สุดเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

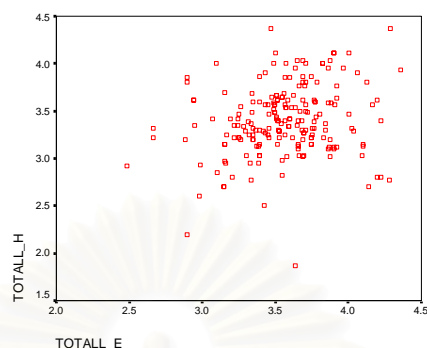
ในการศึกษาอภิวเคราะห์ของ Howell และ Howell (2008) ได้สังเคราะห์งานวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 111 กลุ่ม และศึกษาในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาจำนวน 54 ประเทศ พบว่า สถานภาพทางเศรษฐกิจ (economic status) มีสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจในระดับต่ำหรือมีรายได้ต่ำมีค่าสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัยสูงสุดเท่ากับ .28 ในทางตรงกันข้ามพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูงหรือมีรายได้สูงมีค่าสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัยต่ำสุดเท่ากับ .10 ดังนั้นงานวิจัยเรื่องนี้จึงสนับสนุนข้อค้นพบ

ที่ว่า ผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจต่ำหรือมีรายได้ต่ำมีค่าสหสัมพันธ์กับความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงหรือมีรายได้สูง นอกจากนี้ในงานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสถานภาพทางเศรษฐกิจกับตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยมีความชัดเจนและน่าสนใจว่าการศึกษาจากตัวแปรรายได้ (income) และตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัย

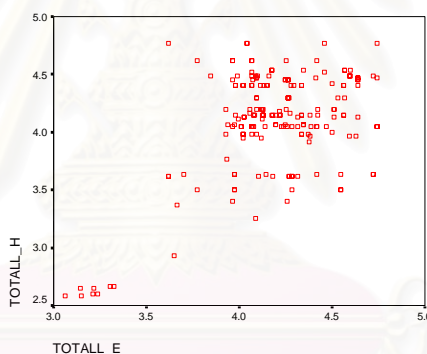
นอกจากนี้เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด [$r(398) = .66, p = .000$ (หนึ่งหาง)] กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง [$r(398) = .52, p = .000$ (หนึ่งหาง)] และกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป [$r(398) = .21, p < .01$ (หนึ่งหาง)] ชี้ให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ที่แท้จริงระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและตัวแปรความสุขเชิงอัตวิสัยควรพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปมากกว่าการพิจารณาจากกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด เนื่องจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมดเป็นผลมาจากลักษณะที่ต่างกันของกลุ่มตัวอย่างรวมอยู่ด้วย (heterogeneity of sample) ดังภาพที่ 6, 7, และ 8

ภาพที่ 6 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ($N = 400$)

ภาพที่ 7 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง ($n = 200$)

ภาพที่ 8 การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($n = 200$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (β) ในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป เท่ากับ .65 ($p < .001$), .50 ($p < .001$), และ .21 ($p < .001$) (เรียงตามลำดับ) พบว่า ตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีน้ำหนักในการทำนายอย่างมีนัยสำคัญเพียงตัวเดียว ดังนั้นจึงชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรจำนวนพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว ไม่ใช่ตัวแปรส่งผ่าน (mediator)

ผลการทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มในแต่ละมาตรวัดพบว่า ในมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบ ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($M = 4.19, SD = 0.31$) สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 3.56, SD = 0.32$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(398) = 19.69, p = .000$ (หนึ่งหาง) ในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความพึงพอใจในชีวิต ($M = 4.33, SD = 0.58$) สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 3.07, SD = 0.54$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(398) = 22.52, p = .000$ (หนึ่งหาง) ในมาตรวัดความรู้สึกทางบวก กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความรู้สึกทางบวก ($M = 3.87, SD = 0.55$) สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 3.34, SD = 0.56$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(398) = 9.63, p = .000$ (หนึ่งหาง) และในมาตรวัดความรู้สึกทางลบ กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความรู้สึกทางลบ ($M = 2.17, SD = 0.56$) สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 1.89, SD = 0.69$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(381.59) = 4.58, p = .000$ (หนึ่งหาง) ดังรายละเอียดในตารางที่ 14

ตารางที่ 14

มัชฌิมเลขคณิต (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละมาตร

มาตร	AGRI	MIN	MAX	M	SD	t	p
LSEP	HI-AGRI	3	5	4.19	0.31	19.69***	.000
	LO-AGRI	2	4	3.56	0.32		
LS	HI-AGRI	3	5	4.33	0.58	22.52***	.000
	LO-AGRI	1	4	3.07	0.54		
PA	HI-AGRI	2	5	3.87	0.55	9.63***	.000
	LO-AGRI	2	5	3.34	0.56		
NA ⁿ	HI-AGRI	1	4	2.17	0.56	4.58***	.000
	LO-AGRI	1	5	1.89	0.69		
SWB	HI-AGRI	3	5	4.09	0.44	16.90***	.000
	LO-AGRI	2	4	3.40	0.37		

หมายเหตุ HI-AGRI คือ กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง

($n = 200$) และ LO-AGRI คือ กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($n = 200$)

ⁿ คือ คะแนนกลับทิศ (reversed scoring)

ค่า t ที่ขีดเส้นใต้คำนวณโดยแยกความแปรปรวน (Equal variances not assumed)

*** $p < .001$, หนึ่งหาง.

นอกจากนี้ยังทดสอบการเปรียบเทียบความแตกต่างของรายได้ของครัวเรือนในเกษตรกรทั้งสองกลุ่มพบว่า กลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้ของครัวเรือน ($M = 2.23$, $SD = 0.81$) ต่ำกว่ากลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป ($M = 2.82$, $SD = 0.72$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(398) = -7.64$, $p = .000$ (หนึ่งหาง) แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปมีรายได้ของครัวเรือนโดยเฉลี่ยสูงกว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง แต่อย่างไรก็ตามในการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบ

ด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มอาชีพเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและความสุขเชิงอัตวิสัยในกลุ่มอาชีพเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาว่าการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายแนวโน้มความสุขเชิงอัตวิสัยของกลุ่มอาชีพเกษตรกรได้หรือไม่

สมมติฐาน

1. ในกลุ่มเกษตรกร การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสหสัมพันธ์ทางบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัย
2. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป
3. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัว สามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยของเกษตรกรได้
4. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงและในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงกว่าตัวแปรขนาดพื้นที่ในการทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครอบครัว แต่ยกเว้นรายได้ของครัวเรือน

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มตัวอย่างในขั้นสร้างเครื่องมือ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ตามขั้นตอนการสร้างมาตรวัด ดังนี้

1.1) กลุ่มตัวอย่างในขั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันติอโศก จำนวน 30 คน และพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบโควตา (quota sampling)

1.2) กลุ่มตัวอย่างในขั้นการหาความตรง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันติอโศก จำนวน 30 คน และพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบโควตา กลุ่มตัวอย่างในขั้นการหาความตรงนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างในขั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง

2. กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจริงในการวิจัย คือ เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น โดยเลือกเก็บข้อมูลกับเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน หมู่ที่ 4 ตำบลคอนนิม อำเภอแวงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่กระทรวงมหาดไทยได้คัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นจาก 75 จังหวัดทั่วประเทศ (กระทรวงมหาดไทย, 2549) และเก็บข้อมูลกับเกษตรกรทั่วไปในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 200 คน เป็นเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างจริงใช้วิธีการเลือกแบบโควตา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย มาตรฐานจำนวน 2 มาตรฐาน ได้แก่

1. มาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. มาตรฐานความสุขเชิงอัตวิสัย ศึกษาความสุขเชิงอัตวิสัยตามแนวทางการศึกษาของ

Diener (2005) ได้แก่

2.1) มาตรฐานความพึงพอใจในชีวิต (satisfaction with life scale) ของ Pavot และ Diener (1993) ที่แปลและพัฒนาโดย วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์ (2543)

2.2) มาตรฐานความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ (PANAS) ของ Watson และคณะ (1988) ที่แปลและพัฒนาโดย สาริณี วิเศษศรี (2540)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจริงในงานวิจัย คือ เกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น เบื้องต้นผู้วิจัยเดินทางไปยังหมู่บ้านหรือชุมชน เพื่อติดต่อผู้นำชุมชนและแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัยโดยสังเขป โดยผู้นำชุมชนช่วยประชาสัมพันธ์ไปยังเกษตรกรในชุมชน หลังจากนั้นจึงเริ่มแจกแบบสำรวจ โดยเริ่มจากการทักทายอย่างเป็นทางการ แนะนำตนเอง และสอบถามถึงความสะดวกของเวลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสำรวจ เมื่อกลุ่มเกษตรกรตอบแบบสำรวจเรียบร้อยแล้ว จึงถามถึงสารทุกข์สุขดิบและความเป็นอยู่ในปัจจุบันเล็กน้อย จากนั้นจึงกล่าวขอบคุณและอำลากลุ่มตัวอย่าง

ในกรณีที่กลุ่มเกษตรกรมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้น้อย จึงใช้การสัมภาษณ์ และอธิบายเกี่ยวกับวิธีการตอบคำถามอย่างละเอียด และได้สร้างกระดาษคำตอบขนาดใหญ่ ประมาณขนาดกระดาษ A4 ที่มีช่องคำตอบและหมายเลขของระดับช่วงการตอบกำกับอยู่อย่างชัดเจน วิธีการตอบแบบสำรวจ คือ ผู้วิจัยอ่านข้อความให้เกษตรกรฟังทีละหนึ่งข้อความ หลังจากที่อ่านข้อความในมาตรฐานแต่ละข้อจบแล้ว เกษตรกรจึงชี้ช่องคำตอบที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของตนเองมากที่สุด ในกระดาษคำตอบขนาดใหญ่ จากนั้นผู้วิจัยจึงเช็คคำตอบของกลุ่มเกษตรกรลงในแบบสำรวจจริง

ผลการวิจัย

1. การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีสัมพันธภาพบวกกับความสุขเชิงอัตวิสัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
2. ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีคะแนนความสุขเชิงอัตวิสัยสูงกว่าในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001
3. ในกลุ่มเกษตรกรทั้งหมด ในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบด้านเศรษฐกิจพอเพียง และในกลุ่มเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนทั่วไป การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขนาดที่ดินในการทำการเกษตร รายได้ของครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครอบครัวสามารถร่วมกันทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้ โดยการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถทำนายความสุขเชิงอัตวิสัยได้สูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวแปรหนึ่งที่สามารถนำไปสู่ความสุขเชิงอัตวิสัยของบุคคลได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเกษตรกร ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ควรได้รับการส่งเสริมและการเรียนรู้เรื่องการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีพมากขึ้น รวมไปถึงระดับบุคคล ชุมชน องค์กร สถาบันอื่นๆ ในสังคม ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนในเรื่องดังกล่าวด้วยเช่นกัน

การวิจัยนี้ได้ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเฉพาะ คือ เป็นกลุ่มผู้ที่มีอาชีพเกษตรกรที่อาศัยอยู่ในชุมชนต้นแบบที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนดีเด่นในด้านการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจว่า ในกลุ่มอาชีพอื่นๆ การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสัมพันธ์กับความสุขของบุคคลด้วยหรือไม่ รวมถึงกลุ่มบุคคลที่มีอาชีพเดียวกัน การดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะมีความสัมพันธ์กับความสุขของบุคคลแตกต่างกันหรือไม่ และเป็นที่น่าสนใจว่า กลุ่มผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ในบริบทที่แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้จะมีความแตกต่างกันหรือไม่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นการศึกษาตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลัก และได้นำตัวแปรอื่นๆมาศึกษาร่วมกับตัวแปรการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อทำนายความสุขของบุคคลด้วย ในการศึกษางานวิจัยครั้งต่อไป เป็นที่น่าสนใจว่าการศึกษาในบริบทอื่นๆ ตัวแปรเหล่านี้จะสามารถร่วมกันทำนายความสุขได้หรือไม่ และมีตัวแปรอื่นที่มีอิทธิพลต่อความสุขของบุคคลหรือไม่ เพื่อนำไปสู่การอธิบายถึงความสัมพันธ์และที่มาของความสุขเชิงอัตวิสัยของบุคคล

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงมหาดไทย. (2549). 12 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงดีเด่นต้นแบบการขยายผลเศรษฐกิจพอเพียงทั่วประเทศ. คัดมาเมื่อ 13 กันยายน 2550 จาก <http://www.mahadthai.com/html/economic/12%20mooban.htm>

กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. (2550ก). การขับเคลื่อน “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ให้เป็นรากฐานของชีวิตประชาชนในหมู่บ้าน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง. (อึดสำเนา)

กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพชุมชน. (2550ข). คำอธิบายตัวชี้วัด 6 x 2 หมู่บ้านที่ยึดถือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐาน. คัดมาเมื่อ 14 กรกฎาคม 2550 จาก http://cddweb.cdd.go.th/economic /project/framework/ kpi6_2.html

กระทรวงมหาดไทย, กรมการพัฒนาชุมชน, สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2549). คู่มือปฏิบัติการเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน เพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. (2546). ประมวลคำในพระบรมราชโองการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ตั้งแต่พุทธศักราช 2493-2542 ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

กังสดาล อยู่เย็น. (2544). พลวัตชุมชนบ้านเบ็ดในภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร* (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). *ประมวลคำในพระบรมราโชวาท*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชตั้งแต่พุทธศักราช ๒๔๙๓-๒๕๔๖ ที่เกี่ยวข้องกับ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

จวีรัตน์ ชุ่มอ้อม. (2537). *การศึกษาความพึงพอใจในชีวิตของวัยผู้ใหญ่ตอนต้นที่ทำงานแล้วใน*

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ บัณฑิต

วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2550ก). *การบริหารการพัฒนา: บูรณาการตามกรอบปรัชญาของเศรษฐกิจ*

พอเพียง. ในเอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี 2550 เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับ

การบริหารการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (อัดสำเนา)

ณัฐพงษ์ ทองภักดี. (2550ข). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความเป็นมาและความหมาย. ใน*

เอกสารการสัมมนาวิชาการประจำปี 2550 เรื่อง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการ

พัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (อัดสำเนา)

ทรงชัย ตียนานนท์. (2542). *การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางรายได้ตาม*

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและนโยบาย

สวัสดิการสังคม คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ทองย้อย แสงสินชัย. (2530). *สัปปุริสธรรม 7 (สมบัติผู้ดี 7 ประการ).* กรุงเทพมหานคร:

คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.

นภาพกรณ์ พิพัฒน์. (2550). *เปิดโลกความสุข GNH*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.

ประเวศ วะสี. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจและสังคม*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหมอชาวบ้าน.

ปรียานุช พิบูลสรารุณ. (2549). *หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง*. ค้นคว้าเมื่อ 22 กรกฎาคม 2549 จาก <http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?id=341>

ผาสุก พงษ์ไพจิตร. *เศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2489 ถึงปัจจุบัน*. ค้นคว้าเมื่อ 15 ธันวาคม 2542 จาก <http://www.student.chula.ac.th/~46456500/thai.htm>

พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์. (2545). *การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. *โครงการจัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. ค้นคว้าเมื่อ 7 เมษายน 2550 จาก <http://www.sedb.org/conclude3.html>

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน. (2549). *เอแบคโพลล์: พฤติกรรมการจับจ่ายใช้สอยของประชาชนในบรรยากาศสภาวะเศรษฐกิจและการเมืองปัจจุบัน*. ค้นคว้าเมื่อ 12 มีนาคม 2550 จาก <http://www.ryt9.com/news/2006-09-06/iqf0ba1cd9d318e80ab3a941d5c5c6fcc3/>

มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน. (2551). *เอแบคโพลล์: รายงานดัชนีความสุขมวลรวมของคนไทยประจำเดือนมกราคม 2551*. ค้นคว้าเมื่อ 4 กุมภาพันธ์ 2551 จาก <http://www.ryt9.com/news/2008-02-04/iqee0893d51f89c4939f8321ef0e145bf4/>

วรรณิ์ แกมเกตุ. (2547, มกราคม-เมษายน). การพัฒนาตัวเองซึ่งความสามารถในการพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชนชนบท. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 17, 67-105.

วรินทร์ วิชญาณุโรจน์. (2549). *เข้าใจ เข้าถึง พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.

วัชราภรณ์ เฟงจิตต์. (2543). *ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมทางวัตถุกับความพึงพอใจในชีวิต: การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันตือโสภ ผู้เป็นสมาชิกสโมสรโรตารี และพนักงานทั่วไปในองค์การขนาดใหญ่ในเขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศศิพร ปาณิกบุตร. (2544). *ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาประยุกต์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สกล พรหมสิน. (2546). *ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับคุณภาพชีวิตของประชาชนตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร*. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สมพร เทพลีธา. (2546). *การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความยากจนและการทุจริต*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีเมืองการพิมพ์.

สหทัย พลภัณี. (2548). *การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สาริณี วิเศษศร. (2540). *ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อที่ว่าโลกนี้มีความยุติธรรมกับความรู้สึกที่ดี*
เชิงอัตวิสัยของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนห์ จามริก. (2541). *เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษา*
เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในใต้เบื้องพระยุคลบาท (พิมพ์ครั้งที่*
ที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2548). *หลักการ หลักทำ ตามรอยพระยุคลบาท. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือ*
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *หลักการ 10 ประการ ที่ความพอดีทำให้เกิดความสุข. คัดมาเมื่อ 26*
กรกฎาคม 2549 จาก [http://www.nesac.go.th/office/onesac_interview/file_](http://www.nesac.go.th/office/onesac_interview/file_interview/special_interview011.php)
interview/special_interview011.php
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2549). *คำพอสอน ประมวลพระบรมราโชวาทและ*
พระราชดำรัสเกี่ยวกับความสุขในการดำเนินชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
กรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ*
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10. คัดมาเมื่อ 15 กรกฎาคม 2550 จาก
<http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=139>

อภิชัย พันธเสน. (2542). *เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชัยพัฒนา.

อภิชัย พันธเสน. (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ในเอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการรวมพลังขับเคลื่อน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้สังคมศึกษาและวัฒนธรรม. 30 มิถุนายน 2550 ณ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)

อภิชัย พันธเสน, ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, ลีติพร ศิริพันธ์ พันธเสน, & สุวัจฉรา เปี่ยมญาติ. (2549). *สังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อภิชัย พันธเสน, สรวิชญ์ เปรมชื่น, & พิเชษฐุ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อรสุดา เจริญรัต. (2546). *เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพิมพ์ดี.

ภาษาอังกฤษ

Brickman, P., Coates, D., & Janoff-Bulman, R. J. (1978). Lottery winners and accident victims: Is happiness relative? [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 917-927.

Diener, E. (1984). Subjective well-being [Electronic version]. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.

- Diener, E. (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities [Electronic version]. *Social Indicators Research*, 31, 103-157.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index [Electronic version]. *American Psychologist*, 55, 34-43.
- Diener, E. (2005). *Frequently asked questions (faq's) about subjective well-being (happiness and life satisfaction)*. Retrieved November 29, 2007, from <http://www.psych.uiuc.edu/~ediener/faq.html>
- Diener, E., & Diener, M. (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68, 653-663.
- Diener, E., & Biswas-Diener, R. (2002). Will money increase subjective well-being? [Electronic version]. *Social Indicators Research*, 57, 119-169.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz, L., & Diener, M. (1993). The relationship between income and subjective well-being: Relative or absolute? [Electronic version]. *Social Indicators Research*, 28, 195-223.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress [Electronic version]. *Psychological Bulletin*, 125, 276-302.
- Fordyce, M. W. (1988). A review of research on the happiness measures: A sixty second index of happiness and mental health [Electronic version]. *Social Indicators Research*, 20, 355-381.

- Fordyce, M. W. (2007). *Human happiness: It's nature and it's attainment*. Retrieved May 15, 2007, from <http://www.gethappy.net/bklt03.htm>
- Frost, N. A., Sparrow, J. M., Durant, J. S., Donovan, J. L., Peters, T. J., & Brookes, S. T. (1998). Development of a questionnaire for measurement of vision-related quality of life [Electronic version]. *Ophthalmic Epidemiology*, 5, 185-210.
- Galay, K. (2007). *Patterns of time use and happiness in Bhutan: Is there a relationship between the two?*. Retrieved August 18, 2008, from <http://gnh-movement.org/papers/galay.pdf>
- Golden, L., & Wiens-Tuers, B. (2006). To your happiness? Extra hours of labor supply and worker well-being [Electronic version]. *Journal of Socio-Economics*, 35, 382-397.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall.
- Headey, B., & Wearing, A. (1989). Personality, life events, and subjective well-being: Toward a dynamic equilibrium model [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57, 731-739.
- Howell, R. T., & Howell, C. J. (2008). The relation of economic status to subjective well-being in developing countries: A meta-analysis [Electronic version]. *Psychological Bulletin*, 134, 536-560.
- Kammann, R., & Flett, R. (1983). Affectometer 2: A scale to measure current level of general happiness [Electronic version]. *Australian Journal of Psychology*, 35, 259-265.

- King, L. A., & Napa, C. K. (1998). What makes a life good? [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 156-165.
- Kuppens, P., Realo, A., & Diener, E. (2008). The role of positive and negative emotions in life satisfaction judgment across nations [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 95*, 66-75.
- Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y., & Diener, E. (2003). Reexamining adaptation and the set point model of happiness: Reactions to changes in marital status [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 84*, 527-539.
- Lyubomirsky, S., King, L. A., & Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? [Electronic version]. *Psychological Bulletin, 131*, 803-855.
- McIntosh, D. N., Silver, R. C., & Wortman, C. B. (1993). Religion's role in adjustment to a negative life event: Coping with the loss of a child [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 812-821.
- Myers, D. G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people [Electronic version]. *American Psychologist, 55*, 56-67.
- Pavot, W., & Diener, E. (1993). Review of the satisfaction with life scale [Electronic version]. *Psychological Assessment, 5*, 164-172.

- Sandvik, E., Diener, E., & Seidlitz, L. (1993). Subjective well-being: The convergence and stability of self-report and non-self-report measures [Electronic version]. *Journal of Personality, 61*, 317-342.
- Seidlitz, L., Wyer, R. S., & Diener, E. (1997). Cognitive correlates of subjective well-being: The processing of valenced life events by happy and unhappy persons [Electronic version]. *Journal of Research in Personality, 31*, 240-256.
- Sheldon, K. M., & Lyubomirsky, S. (2007). Is it possible to become happier? [Electronic version]. *Social and Personality Psychology Compass, 1*, 1-17.
- Solberg, E. C., Diener, E., Wirtz, D., Lucas, R. E., & Oishi, S. (2002). Wanting, having, and satisfaction: Examining the role of desire discrepancies in satisfaction with income [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 83*, 725-734.
- Steel, P., & Ones, D. S. (2002). Personality and happiness: A national-level analysis [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 83*, 767-781.
- Watson, D., Clark, L. A., & Tellegen, A. (1988). Development and validation of brief measures of positive and negative affect: The PANAS scales [Electronic version]. *Journal of Personality and Social Psychology, 54*, 1063-1070.
- Zidanšek, A. (2007). Sustainable development and happiness in nation [Electronic version]. *Energy, 32*, 891-897.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

มาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สร้างข้อ
 กระทบขึ้นจากค่านิยมและองค์ประกอบตามแนวคิดเรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
 คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2547) และ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมในการดำเนินชีวิต
 ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของ อภิชาติ พันธเสน (2550) ภายใต้คำแนะนำและการตรวจสอบความ
 ถูกต้องทางภาษาจากรองศาสตราจารย์ ดร. วีระพร อูวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีข้อกระทบ
 ทั้งหมด 125 ข้อ ประกอบด้วยข้อกระทบทางบวก จำนวน 63 ข้อ และข้อกระทบทางลบ จำนวน 62 ข้อ มี
 ขั้นตอนในการหาคุณภาพของมาตรวัดดังนี้

1. นำมาตรฐานการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างใน
 ขั้นการวิเคราะห์ข้อกระทบ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่รู้ลักษณะอยู่แล้ว ได้แก่ ผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนว
 สันตือโสภ จำนวน 30 คน ซึ่งคาดว่าจะน่าจะเป็นกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน
 ระดับสูง เพราะสำนักสันตือโสภสอนคนให้อยู่อย่างสมถะและดำรงชีพแบบเรียบง่าย และพนักงาน
 บริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งคาดว่าจะน่าจะเป็นกลุ่มที่ดำรงชีพตามหลักปรัชญา
 เศรษฐกิจพอเพียงในระดับต่ำ เนื่องจากมีแนวโน้มที่จะดำเนินชีวิตประจำวันอยู่ในบริบทสังคมเมืองเป็น
 ส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสังคมที่มีการบริโภคนิยมสูง

2. นำคะแนนจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มาทดสอบสถิติที่ระหว่าง
 กลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนิกตามแนวสันตือโสภและกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนทั่วไป มีข้อกระทบที่ผ่านการ
 คัดเลือก จำนวน 63 ข้อ

3. นำไปคำนวณค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทบแต่ละข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่นๆ ทั้งหมด
 ในมาตร โดยเทียบกับค่า r วิกฤติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญ $.05 [r(58)$
 $= .168, \alpha = .05$ (หนึ่งหาง)] ข้อกระทบที่ถูกคัดออก คือ ข้อกระทบที่มีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทบ
 แต่ละข้อกับคะแนนรวมจากข้ออื่นๆ ทั้งหมดในมาตรต่ำกว่าค่า r วิกฤติ มีข้อกระทบที่มีคุณภาพทั้งสิ้น
 จำนวน 58 ข้อ เป็นข้อกระทบทางบวก จำนวน 26 ข้อ และข้อกระทบทางลบ จำนวน 32 ข้อ มีค่า
 สัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ $.93$

4. การหาความตรงของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทดสอบโดยนำมาตรวัดที่ผ่านการวิเคราะห์ข้อกระทงในรอบแรก จำนวน 58 ข้อ ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างในชั้นการหาความตรง เป็นกลุ่มตัวอย่างที่รู้ลักษณะอยู่แล้ว ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติศาสนกิจตามแนวสันติอโศก จำนวน 30 คน และกลุ่มพนักงานบริษัททั่วไปในกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน สำหรับการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มนี้มีเหตุผลคล้ายกับที่ได้กล่าวในข้อ 1. กลุ่มตัวอย่างในชั้นนี้เป็นกลุ่มคนที่ไม่เข้ากับกลุ่มตัวอย่างในชั้นการวิเคราะห์ข้อกระทง ผลการทดสอบค่าเฉลี่ยพบว่า กลุ่มบุคคลที่คาดว่าจะมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสูงมีคะแนนจากมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($M = 4.31, SD = 0.30$) สูงกว่ากลุ่มบุคคลที่คาดว่าจะมีการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่ำ ($M = 3.64, SD = 0.33$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $t(58) = 8.19, p = .000$ (หนึ่งหาง) เมื่อคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาอีกครั้งพบว่ามีความน่าเชื่อถือ .94

ตัวอย่างข้อกระทงในมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างข้อกระทง จำนวน 3 ข้อ

-
1. ฉันพอใจในฐานะความเป็นอยู่ของฉัน
 2. ฉันภาคภูมิใจในอาชีพของฉัน
 3. ฉันเห็นด้วยกับคำที่ว่า คนชื่อกินไม่หมด คนคดกินไม่นาน
-

ตาราง ก1

ผลการวิเคราะห์ข้อกระทงรายข้อ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนรายข้อระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ ด้วยการทดสอบค่าที (t-test) และหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ทั้งหมดในมาตร (Corrected Item-Total Correlation: CITC) ของมาตรวัดการดำรงชีพตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (N=60)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ							CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า t	ค่า p	ผ่านค่า t		
		M	SD	M	SD					
1	+	4.47	0.57	3.70	1.29	2.97	.002**	✓	.47	ผ่าน
2	+	3.57	0.93	3.93	0.74	-1.68	.049*	✓	.08	ไม่ผ่าน
3	+	3.80	1.00	3.47	0.78	1.44	.077	-	-	ไม่ผ่าน
4	-	4.30	1.15	4.00	0.95	1.10	.137	-	-	ไม่ผ่าน
5	+	4.63	0.49	4.23	0.73	2.50	.080	-	-	ไม่ผ่าน
6	+	4.53	0.63	4.37	0.61	1.04	.152	-	-	ไม่ผ่าน
7	+	3.50	0.86	3.60	0.81	-0.46	.323	-	-	ไม่ผ่าน
8	-	4.53	0.94	3.73	0.87	3.43	.000**	✓	.69	ผ่าน
9	-	4.80	0.48	4.33	1.06	2.19	.012*	✓	.36	ผ่าน
10	-	3.97	0.96	3.73	0.78	1.03	.104	-	-	ไม่ผ่าน
11	-	2.80	0.92	3.03	1.03	-0.92	.180	-	-	ไม่ผ่าน
12	-	4.07	1.20	3.43	1.04	2.18	.016*	✓	.35	ผ่าน
13	+	4.53	0.63	3.97	0.85	2.93	.002**	✓	.49	ผ่าน
14	+	4.20	0.71	4.27	0.58	-0.40	.347	-	-	ไม่ผ่าน
15	+	4.43	0.86	4.43	0.68	0.00	.500	-	-	ไม่ผ่าน
16	+	4.13	0.86	3.97	0.76	0.79	.225	-	-	ไม่ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ						CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์	
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>			ผ่านค่า <i>t</i>
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
17	-	4.57	0.57	3.47	1.17	<u>4.64</u>	.000**	✓	.63	ผ่าน
18	-	4.40	.93	2.70	1.05	6.61	.000**	✓	.64	ผ่าน
19	-	4.73	0.58	3.50	1.04	<u>5.66</u>	.000**	✓	.64	ผ่าน
20	+	4.63	0.89	3.90	1.06	2.90	.002**	✓	.42	ผ่าน
21	+	3.70	0.88	3.33	0.66	1.83	.036*	✓	.45	ผ่าน
22	+	3.93	0.94	3.93	0.69	<u>0.00</u>	.500	-	-	ไม่ผ่าน
23	+	4.13	0.97	3.70	1.15	1.58	.060	-	-	ไม่ผ่าน
24	+	3.93	0.58	3.43	0.68	<u>3.06</u>	.001**	✓	.49	ผ่าน
25	+	4.07	0.91	3.73	0.78	1.52	.066	-	-	ไม่ผ่าน
26	+	4.57	0.63	4.20	0.89	<u>1.85</u>	.035*	✓	.34	ผ่าน
27	+	4.73	0.45	4.43	0.63	<u>2.13</u>	.019*	✓	.36	ผ่าน
28	-	3.47	1.14	3.87	0.86	-1.54	.060	-	-	ไม่ผ่าน
29	-	2.90	1.24	2.67	1.03	0.79	.215	-	-	ไม่ผ่าน
30	-	3.57	1.38	2.73	1.36	2.35	.011*	✓	.50	ผ่าน
31	-	3.80	1.03	3.53	1.14	0.95	.172	-	-	ไม่ผ่าน
32	-	2.40	1.07	2.97	0.93	-2.19	.026*	✓	-.33	ไม่ผ่าน
33	-	3.13	1.22	2.80	0.80	<u>1.25</u>	.109	-	-	ไม่ผ่าน
34	-	3.90	1.12	3.73	0.94	0.62	.268	-	-	ไม่ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ							CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า t	ค่า p	ผ่านค่า t		
		M	SD	M	SD					
35	-	4.50	0.63	3.60	1.04	<u>4.06</u>	.000**	✓	.56	ผ่าน
36	-	4.30	0.70	3.57	1.04	3.20	.001**	✓	.61	ผ่าน
37	-	3.40	1.10	2.63	1.07	2.74	.004**	✓	.37	ผ่าน
38	-	4.27	0.87	3.47	1.07	3.17	.001**	✓	.45	ผ่าน
39	-	4.70	0.60	4.13	1.11	<u>2.47</u>	.008**	✓	.30	ผ่าน
40	-	3.30	1.09	3.40	1.10	-0.35	.362	-	-	ไม่ผ่าน
41	-	4.17	0.70	4.20	0.85	-0.17	.234	-	-	ไม่ผ่าน
42	-	4.20	0.85	4.03	1.03	0.68	.248	-	-	ไม่ผ่าน
43	+	4.57	0.57	3.20	0.85	<u>7.34</u>	.000**	✓	.55	ผ่าน
44	+	4.23	0.82	3.70	0.79	2.56	.006**	✓	.21	ผ่าน
45	-	4.00	0.91	3.53	1.07	1.82	.037*	✓	.44	ผ่าน
46	-	4.53	0.68	3.90	1.27	<u>2.41</u>	.010*	✓	.58	ผ่าน
47	-	4.37	0.85	3.67	1.09	<u>2.77</u>	.004**	✓	.64	ผ่าน
48	-	4.07	1.05	3.83	1.08	0.85	.200	-	-	ไม่ผ่าน
49	+	3.77	0.86	3.73	0.78	0.16	.438	-	-	ไม่ผ่าน
50	+	4.10	0.55	4.13	0.51	-0.24	.404	-	-	ไม่ผ่าน
51	+	4.13	0.68	4.10	0.40	<u>0.23</u>	.409	-	-	ไม่ผ่าน
52	+	4.43	1.04	3.70	0.84	3.01	.002**	✓	.50	ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ							CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>	ผ่านค่า <i>t</i>		
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
53	+	4.60	0.50	4.30	0.70	<u>1.91</u>	.030*	✓	.33	ผ่าน
54	+	4.80	0.41	5.27	5.28	-0.48	.315	-	-	ไม่ผ่าน
55	+	4.03	0.72	3.77	0.63	1.53	.060	-	-	ไม่ผ่าน
56	+	3.90	0.92	3.70	0.91	0.84	.201	-	-	ไม่ผ่าน
57	+	3.83	0.65	3.50	0.78	1.80	.038*	✓	.33	ผ่าน
58	+	6.33	9.20	3.93	1.20	1.42	.081	-	-	ไม่ผ่าน
59	+	4.57	0.63	4.50	0.51	0.45	.326	-	-	ไม่ผ่าน
60	+	4.60	0.56	4.23	0.73	2.18	.016*	✓	.40	ผ่าน
61	+	4.27	.74	4.30	0.70	-0.18	.429	-	-	ไม่ผ่าน
62	+	4.37	0.72	4.10	0.48	<u>1.69</u>	.048*	✓	.32	ผ่าน
63	+	4.43	0.50	4.47	0.51	-.25	.399	-	-	ไม่ผ่าน
64	+	4.73	0.52	4.17	0.70	3.56	.000**	✓	.54	ผ่าน
65	+	4.13	0.82	3.87	0.86	1.23	.112	-	-	ไม่ผ่าน
66	+	4.70	0.75	4.43	0.73	1.40	.084	-	-	ไม่ผ่าน
67	-	3.10	1.27	2.70	1.05	1.33	.095	-	-	ไม่ผ่าน
68	-	3.67	1.32	2.43	1.25	3.71	.000**	✓	.52	ผ่าน
69	-	2.60	0.89	2.63	1.16	<u>-0.12</u>	.450	-	-	ไม่ผ่าน
70	-	3.20	0.89	2.63	0.76	2.65	.005**	✓	.41	ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ						CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์	
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า t	ค่า p			ผ่านค่า t
		M	SD	M	SD					
71	-	3.70	1.34	3.57	1.33	0.39	.350	-	-	ไม่ผ่าน
72	-	3.77	1.01	3.33	1.18	1.53	.061	-	-	ไม่ผ่าน
73	+	4.20	0.76	4.13	0.51	<u>0.40</u>	.345	-	-	ไม่ผ่าน
74	+	3.00	0.95	3.47	1.01	-1.85	.035*	✓	-0.31	ไม่ผ่าน
75	-	3.43	1.16	3.17	1.31	0.83	.204	-	-	ไม่ผ่าน
76	-	3.83	0.87	3.37	1.22	<u>1.71</u>	.047*	✓	.45	ผ่าน
77	-	4.33	0.92	3.67	1.35	<u>2.24</u>	.015*	✓	.44	ผ่าน
78	-	4.73	0.69	3.87	1.28	<u>3.26</u>	.001**	✓	.48	ผ่าน
79	-	3.53	1.04	3.23	0.82	<u>1.24</u>	.110	-	-	ไม่ผ่าน
80	-	4.47	0.68	3.90	0.84	2.86	.003**	✓	.37	ผ่าน
81	-	4.13	1.14	3.43	1.07	2.45	.008**	✓	.55	ผ่าน
82	+	4.83	0.46	4.50	0.57	<u>2.48</u>	.008**	✓	.47	ผ่าน
83	+	4.53	0.86	3.97	0.85	2.57	.006**	✓	.38	ผ่าน
84	-	4.50	0.78	3.97	1.16	2.09	.020*	✓	.36	ผ่าน
85	-	4.63	0.61	3.43	1.38	<u>4.35</u>	.000**	✓	.45	ผ่าน
86	+	4.30	0.88	3.93	0.69	1.80	.038*	✓	.37	ผ่าน
87	+	4.47	0.82	4.53	0.94	-0.29	.380	-	-	ไม่ผ่าน
88	+	3.23	0.63	3.33	1.18	<u>-0.41</u>	.342	-	-	ไม่ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ							CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า t	ค่า p	ผ่านค่า t		
		M	SD	M	SD					
89	+	3.93	0.64	3.77	0.57	1.07	.145	-	-	ไม่ผ่าน
90	+	4.50	0.63	4.13	0.78	2.01	.024*	✓	.45	ผ่าน
91	-	1.70	0.88	2.47	0.97	-3.21	.001**	✓	-.45	ไม่ผ่าน
92	-	3.37	0.67	3.67	0.71	-1.68	.049*	✓	-.13	ไม่ผ่าน
93	-	4.40	0.77	4.20	0.85	0.96	.172	-	-	ไม่ผ่าน
94	-	3.60	1.07	3.33	1.35	0.85	.199	-	-	ไม่ผ่าน
95	+	4.67	0.55	4.20	0.71	2.84	.003**	✓	.38	ผ่าน
96	-	3.67	0.99	3.07	1.14	2.17	.017*	✓	.46	ผ่าน
97	-	4.63	0.67	3.60	1.13	<u>4.30</u>	.000**	✓	.55	ผ่าน
98	+	4.13	0.68	4.20	0.61	-0.40	.345	-	-	ไม่ผ่าน
99	+	4.27	0.52	4.07	0.52	1.49	.071	-	-	ไม่ผ่าน
100	+	4.23	0.93	4.03	0.76	0.91	.184	-	-	ไม่ผ่าน
101	+	4.50	0.90	4.53	0.82	-.15	.440	-	-	ไม่ผ่าน
102	+	4.60	0.50	4.27	0.78	<u>1.96</u>	.027*	✓	.45	ผ่าน
103	+	4.47	1.14	4.63	0.56	-0.72	.237	-	-	ไม่ผ่าน
104	+	4.30	0.84	3.77	0.73	2.63	.005**	✓	.56	ผ่าน
105	-	3.90	0.84	3.67	1.09	0.92	.179	-	-	ไม่ผ่าน
106	+	4.33	0.80	3.87	0.68	2.43	.009**	✓	.54	ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ						ผ่านค่า <i>t</i>	CITC (<i>N</i> = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (<i>n</i> = 30)		กลุ่มต่ำ (<i>n</i> = 30)		ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>			
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
107	+	4.40	0.56	4.10	0.66	1.89	.032*	✓	.23	ผ่าน
108	-	1.53	0.57	1.80	0.76	-1.53	.060	-	-	ไม่ผ่าน
109	-	4.73	0.52	4.07	1.01	3.20	.001**	✓	.37	ผ่าน
110	-	4.00	1.17	3.03	1.30	3.02	.002**	✓	.56	ผ่าน
111	-	4.33	0.80	3.87	1.04	1.94	.028*	✓	.55	ผ่าน
112	-	3.63	1.30	3.30	0.88	1.16	.125	-	-	ไม่ผ่าน
113	+	4.57	0.57	4.23	0.86	1.77	.040*	✓	.46	ผ่าน
114	-	3.63	1.03	3.23	0.82	1.66	.091	-	-	ไม่ผ่าน
115	+	3.87	0.57	3.67	0.96	0.98	.160	-	-	ไม่ผ่าน
116	-	4.27	0.74	4.00	0.79	1.35	.091	-	-	ไม่ผ่าน
117	-	3.70	0.91	3.43	1.16	0.99	.164	-	-	ไม่ผ่าน
118	-	4.23	0.73	3.77	1.04	2.01	.024*	✓	.42	ผ่าน
119	+	4.20	0.76	4.13	0.51	-1.46	.074	-	-	ไม่ผ่าน
120	-	3.10	1.35	2.93	1.20	0.51	.307	-	-	ไม่ผ่าน
121	-	4.33	0.92	2.87	1.04	5.77	.000**	✓	.65	ผ่าน
122	-	4.17	0.87	3.63	0.85	2.39	.010*	✓	.58	ผ่าน

ตาราง ก1 (ต่อ)

ข้อ	ทิศทาง	การวิเคราะห์ข้อกระทงวิธีกลุ่มสูง-ต่ำ							CITC (N = 60) 58 ข้อ	ข้อที่ผ่าน การวิเคราะห์
		กลุ่มสูง (n = 30)		กลุ่มต่ำ (n = 30)		ค่า <i>t</i>	ค่า <i>p</i>	ผ่านค่า <i>t</i>		
		<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
123	+	4.47	1.04	4.50	0.51	-0.16	.237	-	-	ไม่ผ่าน
124	-	4.00	0.83	3.90	0.88	0.45	.326	-	-	ไม่ผ่าน
125	+	4.73	0.45	4.47	0.51	2.15	.017*	✓	.17	ผ่าน
α									.93	

หมายเหตุ: ค่า *t* ที่ขีดเส้นใต้คำนวณโดยแยกความแปรปรวน (Equal variances not assumed)

ค่าวิกฤติของ $t(58) = .168$, $\alpha = .05$ (หนึ่งหาง)

* $p < .05$, หนึ่งหาง. ** $p < .01$, หนึ่งหาง.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต

มาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต (satisfaction with life scale) แปลและพัฒนาโดย วัชรภรณ์ เฟ่งจิตต์ (2543) จากมาตรวัดของ Pavot และ Diener (1993) เพื่อวัดความพึงพอใจในชีวิต เป็นมาตรวัดแบบมาตรรวมการประมาณค่า มีข้อกระทงทั้งสิ้นจำนวน 5 ข้อ มีช่วงการตอบ จำนวน 5 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จนถึง 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตัวอย่างข้อกระทงในมาตรวัดความพึงพอใจในชีวิต ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างข้อกระทง จำนวน 3 ข้อ

1. โดยภาพรวมชีวิตของฉันได้เป็นไปตามที่ฉันคาดหวังไว้แทบทุกประการ
2. สภาพต่างๆในชีวิตฉันเป็นสิ่งที่ดีมาก
3. ฉันพึงพอใจในชีวิตของฉัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

มาตรวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ

มาตรวัดความรู้สึกทางบวก (positive affect) และความรู้สึกทางลบ (negative affect) แปลและพัฒนาโดย สารีณี วิเศษศร (2540) จากมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ (PANAS) ของ Watson, Clark, และ Tellegen (1988) เพื่อวัดความรู้สึกทางบวกและความรู้สึกทางลบ เป็นมาตรวัดแบบมาตรรวมการประมาณค่า มีข้อกระทงทั้งสิ้นจำนวน 30 ข้อ มีช่วงการตอบ 5 ช่วง ตั้งแต่ 1 คือ รู้สึกน้อยมากหรือแทบจะไม่รู้สึกเลย จนถึง 5 คือ รู้สึกอย่างมาก มาตรวัดนี้มีการวัดใน 4 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) ขณะนี้ 2) 2-3 วันก่อน 3) สัปดาห์ที่แล้ว 4) โดยทั่วไป

ตัวอย่างข้อกระทงในมาตรวัดความรู้สึกทางบวกและทางลบ ปรากฏดังนี้

ตัวอย่างข้อกระทง จำนวน 3 ข้อ

-
1. หนักใจ
 2. เข้มแข็ง
 3. ตื่นเต้น
-

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวชนัดดา ภูหงษ์ทอง เกิดเมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2527 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจากโรงเรียนสุนทรารีวิทยา จ.นครราชสีมา ในปีการศึกษา 2544 และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) สาขาวิชาการจัดการ การพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ในปีการศึกษา 2548 และศึกษาต่อในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาสังคม คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย